

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies duodecimus, decimus tertius et decimus quartus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1868

De S. Pantalo Seu Pantulo Rauracorum Episcopo Maytyre. Coloniae
Agrippinae.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71232)

A S. Gelasio, Sancti nostri fratre natu minore, ad diem iv Februarii. Fabritius, qui S. Opilii corpus solemniter festo transtulisse hic dicitur, teste Ughello in Catalogo episcoporum Placentinorum tomo 2 Italiae Sacrae col. 233 editionis novissimae, Placentinam cathedram ab anno 1476 usque ad annum 1508 occupavit.

Tempus, quo floruisse

4 Hæc de Sancti nostri cultu rebusque gestis dicta sufficiant. Restat, ut, quo tempore ecclesiam Placentinam cum acolythi, tum diaconi ministerio S. Opilii illustrarit, et quo tempore ad meliorem vitam translatus fuerit, indagemus. In citato Officio, ipsum translationi corporis S. Antonini martyris, acolythi munus obeuntem, interfuisse legimus; verum nullam ibidem notam chronologicam, qua tempus, quo sacrae illæ exuvie solemniter elevatæ fuerint, determinari possit, est reperire. Similiter Acta S. Sabini sive Savini, diocesis Placentinæ episcopi, in nostro Opere ad diem xvii Januarii edita, S. Antonini corpus abs hoc sancto antistite inventum et solemniter festo translatum fuisse, testantur; at eadem Acta nullatenus tempus, quo hæc translatio celebrata fuerit, expriment. Ex his proinde nec tempus nec annum, quo sub S. Sabino Sanctus noster acolythi munere functus fuerit, definire possumus. Si tamen scriptoribus, qui hujus sancti antistitis meminere, fides sit adhibenda, fuit ille, ut etiam citato supra loco in nostro Opere dictum est, æqualis S. Ambrosii, atque, postquam per 45 circiter annos ecclesiam hanc rexisset, sub exitum quarti a Christi ortu seculi ex hac vita migravit. Hinc consequens fit, S. Opilium, quem sub S. Sabino acolythi munus exercuisse, modo constat, intra

supra dictos seculi quarti annos ecclesiam Placentinam exornasse.

5 Nunc in tempus, quo Sanctus noster mortalem vitam cum immortalis commutavit, inquiremus. Inter scriptores, qui S. Opilii meminere, haud convenit de anno, quo ad meliorem vitam translatus sit. Ferrarius in Annotatis ad Catalogum Sanctorum Italiae Sanctum nostrum circa annum 420 obiisse asserit: Castellanus ipsum circa 410 vivere desiisse, in margine notat: Petrus Maria Campi, quem supra laudavimus, illum reparatæ Salutis anno 450, ætatis vero 41 (errat hic Campi, ætate provector S. Opilii obiit, si anno 450 adhuc in vivis exstiterit, cum seculo iv ipsum acolythi munus exercuisse ex dictis constet) ex hac vita migrasse scribit. Cui jam horum scriptorum, nullam ullius vetusti monumenti auctoritatem nullamque hujusce chronotaxis rationem allegantium, assentiendum sit, indicare non ausim. Interim certum est, S. Opilium post S. Sabinum obiisse, cum ipsius frater natu minor Gelasius, qui, ut in nostro Opere ad diem quartam Februarii videre est, Sancto nostro adhuc in terris

AUCTOR
J. B. F.
Nota 7.
et obiisse creditur.

B

E

DE S. PANTALO SEU PANTULO

RAURACORUM EPISCOPO MARTYRE.

COLONIÆ AGRIPPINÆ.

SYLLOGE CRITICO-HISTORICA.

§ I. Nomen Sancti in Fastis sacris; ejus reliquæ in variis servatæ ecclesiis: difficultates a Schoëpffino propositæ: quos in illis convellendis ordo servandus.

ANNO CDLI.

Quem ad diem 30 Augusti memorant Mss. Additiones Bruxellenses ad Usuardum Greveni, et quem SS. Ursulæ et Sociis virginibus die 21 Octobris comitem addit Martyrologium Lubeco-Coloniense, S. Pantalum aut Pantulum hodie celebrant Martyrologium Basiliense anno 1584 editum, Petrus de Natalibus in Catalogo Sanctorum lib. ix, fol. 195, Ferrarius in Generali Sanctorum, qui in Romano Martyrologio desunt, Catalogo, Saussayus in Supplemento ad suum Martyrologium Gallicanum pag. 1180, Gelenius in Fastis piis et sacris, quos in libro de Co-

Sanctum, cujus nomen Fastis sacris inscriptum,

loniæ Agrippinensis Magnitudine pag. 658 et sequentibus vulgavit, Castellanus in suo Universali Sanctorum Martyrologio ac denique, qui Parisiense anno 1727 excusum Martyrologium contexit. Anuntiationem, qua hic Sancti nostri memoriam recolat, hic lectori, quod paucis multa complectatur, exhibeo. Sic habet: Quarto Idus Octobris sancti Pantalii, qui, Rauracorum episcopus, Basileæ sedisse creditur et Coloniae mortuus; unde caput ejus hac die Basileam relatum est. Itaque Sanctum nostrum tamquam præcipuum illius ecclesiæ patronum venerantur Alsatiæ, inquit Granddierus,

Tomus vi Octobris.

11

Novæ

ACTORE
D. A. B.

Novæ Alsatiæ Historiæ scriptor, tom. I, pag. 258; quarundam autem Mss., quæ, ad Bollandum transmissæ, in hagiographorum Museo asservantur, Notularum auctor S. Pantalii sicut et S. Henrici imperatoris, de quo ad diem 14 Julii in hoc Opere actum est, nomen colore, ut aiunt, rubricato, antiquis Basiliensibus ecclesiæ Calendariis inscriptum, amborum imagines, tamquam præcipuorum patronorum, in fronte et Breviarii et Martyrologii exculptas esse, et eorum festivam diem sub solemniori ritu, quem vocant primæ classis, a Basiliensibus recoli asserit.

et quem specialis cultu Alsatiæ seu Basilienses,

2 Nec ab his dissonat Sudanus. S. J. presbyter, qui Basileam Sacram, anno 1658 Bruntruti editam, adornavit, ad Bollandum circa annum 1644 scribens, et ad eum submittere Lectionem die 12 Octobris, S. Pantalo sacra, legi solitam et ex Proprio Basiliensibus ecclesiæ anno 1623 edito depromptam, quæ sic habet: Sanctus Pantalus omni virtutum et litterarum genere ornatus, ecclesiæ Basiliensibus episcopus institutus, omnia veri et boni pastoris officia diligenter implevit. Christianæ vero religioni propagandæ adeo deditus fuit, ut nihil, quod ad ipsam augendam pertinere judicabat, etiam certissimo vitæ proposito periculo intermiserit. Tandem, rebus in ecclesia rite dispositis, secundo flumine delatus, ab Hunnis tum Germaniam vastantibus pro Christi nomine cum S. Ursula et reliquo illo sacrarum Virginum choro trucidatus est. Corpus ejus apud Machabæos honorifice asservatur. Caput inde Basileam translatum est IV Idus Octobris, quo die solemniter ejus recolitur memoria. Coloniam ergo affigenda est sancti Martyris palæstra, sicut ex inferius dicendis melius patescet, licet Ferrarius et Castellanus in operibus superius laudatis verosimillime ob cultum, qui a Basiliensibus Pantalo exhibetur, Basilicæ illum in hodierna annuntiatione arbitrati fuerint reponendum. A quo autem temporis spatio S. Pantalus ecclesiasticis honoribus gavisus fuerit, dicere haud queo. Verum cum ejus nomen nullis omnino antiquis Martyrologiis insertum sit, hinc dumtaxat seculo XII, quo sacrum ejus corpus in tumulo compositum e terra effossum fuit, ut in hujus Sylloges decursu scripturus sum, cultum publicum ei exhibitum fuisse, facile crediderim.

C

ob ejus sacras reliquias penes se repositas venerantur.

3 Novum procul dubio incrementum cepit S. Pantalii cultus, ubi variæ sacræ, quæ e sepulcro ejus fuerant extractæ, reliquiis ecclesiæ ditatæ fuerunt. Exstat, inquit Ursulæ Vindicatæ pag. 1945 Crumbachius, sarcophagus ejus lapideus Coloniam. Caput ejusdem religiose ibidem colitur: quædam ejus reliquiæ sunt Tuitium anno 1156 translatae. Idem jam dixerat pag. 682 laudatus auctor ac præterea addiderat: . . . Nonnullæ anno 1271 Trudonopolim deportatæ, ut ex catalogo loci patet: aliæ argenteæ capsæ anno 1225 Idibus Julii in collegiata SS. Apostolorum ecclesia Coloniensi sunt insertæ a Waltero episcopi (suffraganeo, ut innuunt Novæ Galliæ scriptores tom. 3, col. 689); cujus exstat ejus translationis authenticum documentum, adjectis indulgentiis. Sunt etiam aliquæ Basileam, et cranii opinor pars delata, quæ 12 Octobris ibidem pie cum festo Translationis olim colebantur: de quo Urstadius in Epitome Historiæ Basiliensis cap. 6. De hac ultima capitis S.

Pantalii Basiliam translatione Annalium Dominicanorum Colmariensium, quos Urstadius Germaniæ Historicorum tom. 2, pag. 5 et sequentibus insertos anno 1585 vulgavit, auctor anonymus, qui operi suo ultimam manum anno 1303 imposuit, ad annum 1270 sic habet: Caput S. Pantalii episcopi Basiliensis, qui cum sancta Ursula et sodalibus Coloniae fuit decollatus, a viro provido atque discreto abbate. . . . in Basileam delatum, ab Henrico episcopo Basiliensi receptum est cum magna reverentia. Ejusdem Sancti brachium religiose in thesauro canonicorum Arlisheimiensium ejusdem diocesis asservatum docet Grandidierus Historiæ Alsatiæ pag. 258; sed et quasdam in ecclesia SS. Virginum Coloniae repositas Gelenius de Colonia Agrippinensibus Magnitudine pag. 336 scribit; duo vero ossa quasi suras tibiæ in monasterio Aldebergensi exstare, patet ex instrumento quodam, anno 1646 confecto, quod Ursulæ Vindicatæ Crumbachius pag. 655 inseruit. An aliæ S. Pantalii sacræ exuvia in sarcophago etiamnum repositæ maneat, cum scriptorum nullus nos edoceat, de illis ultra verba non faciam.

4 Verum quem tamquam præcipuum patronum habet ecclesia Basiliensis, quemque speciali ritu colit, hunc tamquam fictitium aliquem, proindeque ex Sanctorum albo expungendum reputat Joannes Daniël Schoëpflin, historiographus Franciæ, in Argentoratensi Universitate eloquentiæ et historiæ professor, in opere anno 1751 vulgato, cui titulus: Alsatiæ Illustrata, tom. I, pag. 339, 340, 341, etc. Rationes, quibus suam tueri sententiam vir eruditus, quibusque adherent nonnulli non infimæ notæ scriptores, ex opere ejus summatim depromptas hic exscribere haud pigebit: Nullum historicorum, inquit Schoëpflin, nec martyrologorum, nec eorum quidem, qui Ursulanum martyrium describunt, ante seculum xv reperi, qui Pantalum memoret. In Elisabethæ Schoënaugiensis, quæ sub Friderico I imperatore circa annum 1156 floruit, revelationibus Pantalus quidem recensetur; at hujus generis scripta in historicorum librorum censum nequeunt referri. Historici si aliquid subest, fabulis nimium obruitur. Seculo xv et sequenti demum martyrologi quidam reperiuntur, qui Pantalum inter Ursulæ et sociarum comites martyresque collocant, nullo alio fundamento, quam revelationibus Elisabethæ Schoënaugiensis innixi. Unde sola Ursulæ Legenda, quæ non nisi seculi xii partus est, omnis sors Pantalii nititur. Hanc autem si inspicias, nec veram nec verisimilem facile deprehendes. Galfredus Monumetensis, primus hujus martyrii scriptor, refertur est fabulis: paribus commentis scatet SS. Virginum e Britannia egressus, earumque in Gallicis oras, seu Coloniæ Agrippinensem adventus, iter ad Urbem et ab Urbe per Alpes et Rhenensem ripam ad Coloniensem civitatem reditus. Quum hac narratione, pergit Schoëpflin, maxima traditionis reliquæ pars concidat, concidit quoque Pantalus, qui Roma redux et cum Virginibus, Coloniæ Agrippinam redeuntibus, persecutus iter, una cum illis ibidem periisse dicitur.

5 Nec magis, ut Pantalum pro fictitio haud habeamus, favet tempus, cui S. Ursulæ martyrium affigunt Crumbachius, Cardinalis Baronius, Pagius

D

E

tamquam virum fictitium habet Schoëpflin ob rationes

F

hic appositas, quæ,

(addi

A (addi possunt Henschenius et Papebrochius, qui de illo multa habuerunt) Browerus et alii, qui ad annum vel 237, vel 383, vel ad annum tandem 451 istud martyrium signarunt. Quemcumque enim, pergit Schoëpflinus, ex his calculis sequamur, Pantalus omnibus historicarum rerum vel leviter ignaris, non potest non fabulosus videri. Verum enimvero singulas has, qui amplexi sunt epochas, illi nec ad urbis Basiliensis, nec ad episcopatus ejus origines et rationes, satis attentum fuerunt. Illis enim seculis Basilia vel nondum jura civitatis possedit, vel si possedit, episcopum certe non habuit, quod Augusta Rauracorum Episcopi sedes esse debuerit; qua initio seculi quinti eversa, nec Rauracorum Augusta, nec Basilia, nec cetera ad Rhenum urbes toto seculi v decursu, habuerunt episcopos. *Hæc sunt, quibus S. Pantalus episcopatum petiti Schoëpflinus, argumenta, in quibus solvendis totus erit hujusce disceptationis nostræ scopus. Sed in ipso limine monitum volo lectorem, quod, etsi monumenta, quibus S. Pantalus historia suis modis absoluta exeat, haud prostant, tamen argumenta, quibus illam impugnat et convellere aggreditur Schoëpflinus, talia non sint, ut statim ob ea S. Pantalus tamquam fictitius episcopus proindeque ex Rauracensium Episcoporum albo expungendus debeat videri: ex iis enim nullum omnino est, cui sat apta, sicuti in disceptationis hujus decursu patebit, dari nequeat responsio. Nec alia fere spes erudito manet lectori, qui seculi v vel vi Historiam perlustrans per tot et tantas clades Alsatia incolis seu Rauracis ab Hunnis et Alemannis præsertim inflicta, post miserrimam civitatum, castellorum, oppidorum omnium subversionem, infausta hæc emittiri desiderat tempora. His positis, jam ad difficultates contra S. Pantalum propositas revertor.*

B *6 Et, ut 1º a tempore, quo S. Pantalus martyrium fecit, initium ducam, si illud ad annum 451 signes, nihil erit, quod arguere possit Schoëpflinus. Enimvero talis erat Augusta Rauracorum et Basiliæ seculi v initio, sicuti fusiis dein dicturus sum, status, ut vel tum Basilia tamquam episcopi sedes haberi poterit, vel Basiliæ, Augusta Rauracorum variis attrita cladibus, Rauracorum episcopus ineunte aut adolescente seculo quinto sedem figere debuerit. 2º S. Pantalus nullam exstare mentionem in variis historicorum et martyrologorum, qui ante seculum undecimum floruerunt, operibus propter rationes, inferius adducendas, ultro cum Schoëpflino fateor. Sed, quamvis certissima exstiterit Attilæ et Hunnorum, per maximam Gallia et Belgii partem anno 451 grassatorum, memoria; vix tamen ullum scriptorum invenies, qui plenam hujus immanissimæ irruptionis narrationem, inquit Callesius Annalium Ecclesiæ Germaniæ scriptor tom. I, pag. 376. litteris mandaverit. Adeo enim mutata fuit rerum facies tantaque in omnibus hisce regionibus exstitit perturbatio, ut potius signata, quam narrata, ab historicis aut ab chronologicis fuerit Attilæ irruptio. Ea enim per menses septem et amplius, a mense scilicet Aprili saltem, ad Novembrem usque, grassante, plurimos utriusque sexus vel cujuslibet status fideles, episcopos, presbyteros, sacrasque virgines in hac crudelissima invasione, qua tot urbes regionesque ferro et igni tradita fuerunt, pro Christo mortem obiisse, verosimillimum apparet. Verum præter Me-*

morium et socios, de quibus in hoc Opere ad diem 7 Septembris actum est, in territorio Trecensi tum occisos, vix alterum aliquem sacris Ecclesiæ Gallicanæ Fastis inscriptum invenies. Quid ergo mirum, si Pantalus nomen nec in Martyrologiis, nec in historicorum operibus insertum legatur?

7 Sed et ne extra Alsatia limites longius excurram, nulla fere provincia tot tantisque calamitates, quantas Gallica Rheni ora tum experta fuit, cum, ipsomet Schoëpflino teste, Augusta Rauracorum, Nemetum, Vangionum, Basiliensium civitates ad Moguntinam usque urbem, igne et ense omnes tum direptæ fuerint et excisæ; neque tamen vel unum, qui de horum variorum locorum cladibus narrationem quandam expressis verbis instituerit, scriptorem reperire est. Imo, quæ de Augustæ Rauracorum diversorumque seu oppidorum seu castellorum tunc excisorum historia in suo laudato opere habet, utique non nisi ex ipsorum ruinis et rudibus deprompsisse videtur eruditus Argentoratensis professor. Non mirum igitur, quod in hac tanta hominum strage Pantalus memoria exciderit, illaque etiamnum deleta procul dubio maneret, nisi Sancti nostri sarcophagus in agrò Ursulano effossus, eum ecclesiæ Basiliensi seu Rauracensi præpositum fuisse nos edocuisset; proindeque ex auctorum et martyrologorum silentio vix apte, ut Pantalum fictitium probet, arguere potest Schoëpflinus. 3º An autem martyrologi, qui seculo xv et seq. opus suum elucubrarunt, annuntiationem suam hodiernam de S. Pantalo ex S. Elisabethæ Schonauigiensi monasterio præpositæ, de qua ad 18 Junii actum est, revelationibus hauserint, an ab aliis eam acceperint monumentis, nescio. Facile enim martyrologi illi ex cultu, quo a longo temporis intervallo apud Colonienses et Basilienses Sanctus gavisus erat, nomen ejus Fastis ecclesiasticis inserendi ansam sumere poterant, nec proinde illis S. Elisabethæ Schonauigiensis revelationes, quibus annuntiationem suam de S. Pantalo contexerent, erant necessaria: sed, quod huic qualemcumque de SS. Virginum Ursulanarum et Pantalus episcopi Basiliensis ab Coloniensi civitate ad Urbem, et ab Urbe Coloniensem civitatem peregrinatione traditionem, ex S. Elisabethæ revelationibus, de quibus silentium Papebrochius, illius S. Virginis Acta ad 18 Junii illustrans, prudenter arbitratur, haustam et, ut videtur, seculo dumtaxat undecimo aut sequenti excogitatum, intexerint, quid inde contra SS. Virginum martyrii aut S. Pantalus episcopatus veritatem arguere queat Schoëpflinus, non video; cum horumce veritas instrumentis, quæ, ut ex statim dicendis patescet, S. Elisabethæ et Ecberti abbatis, qui germanæ suæ dicta scriptis mandavit, ætatem longe superant, fulciatur. 4º Ut autem S. Pantalus sortem ab Ursulana Legenda pendere existimavit Schoëpflinus, ex eo factum opinor, quod cum Sancti martyrium ab mediæ ævi scriptoribus, Ursulanæ stragi aliquatenus illigatum ob causas infra indicandas dicatur, eruditus professor, neglectis aliis, quibus SS. Ursulanarum Virginum martyrium adstrui possit, monumentis, non nisi de SS. Ursulæ et Sociarum Actis, seculo xi elucubratis, variisque, quibus sædata sunt commentis disserens, totam suam ex his construat molem, ex qua sua in S. Pantalus episcopatum et martyrium tela intorqueat vir eruditione aliunde præclarus. Sed cum Acta illa, quæ tam

AUCTORE
D. A. B.

et breviter
expense.

E

F

summam
quidem hic

gravi

AUCTORE
D. A. B.

gravi censura perstringit, nos pariter tamquam supposititia inter fabulas amandanda existimemus, ex S. Elisabethæ revelationibus et ex aliis hujusmodi monumentis, seculo XI aut XII elucubratis, nihil omnino, ut Sanctum nostrum, quem vere existisse, aliunde probamus, fictitium ostendat, potest elicere.

diligentiori
cura in se-
quentibus §§
expedientur.

8 Ast cum ex impugnata Ursulani martyrii veritate eversam existimet Schoëpflinus S. Pantuli episcopi veritatem, ut melius vestigia arguentis premam, celeberrimi Ursulani agonis certitudo, indubitata fidei monumentis, qua par est, brevitate adstruenda mihi est: proindeque missis variis circumstantiis, quibus infectum quidam mediæ ævi scriptores nobis illud transmiserunt; hic istud dumtaxat, immensam scilicet Virginum stragem, quam Ursulanum martyrium vocant, Colonizæ perpetrata authentici monumentis assertam esse constantemque de ea vigere apud Colonienses traditionem, probare aggredior. Alteram vero difficultatem ab Rauracensis et Basiliensis civitatum seculo v ineunte vel medio statu petitam quamque haud levis momenti habet Argenteratensis professor, qua decet, attentione perpendam, et ea perpensa et perstricta, S. Pantalum Rauracorum episcopum, Basilizæ tum commorari aut, si lubet, ibidem cathedram pro temporum circumstantiis figere, hincque Basiliensem episcopum appellari potuisse arguet eruditus lector. Utque aliqua primis hujusce ecclesiæ temporibus spissa admodum caligine obvolutis lux accedat, de primis illius episcopis specialis instituenda mihi visa est disceptatio eruditus, ut opinor, futura haud ingrata.

B

§ II. Difficultati ex SS. Ursulæ et sociarum martyrio petita respondetur: hujus agonis veritas asserta: cur SS. Ursulanis Virginibus S. Pantalus dictus fuerit socius: de Sancti tumulo Coloniæ reperto et titulo ipsi indito: Martyrii tempus signatur.

C

Contra
Schoëpflini
Ursulani
martyrii
veritas,

Præcipua, quam movet contra S. Pantalum, difficultas ex SS. Ursulæ et Sociarum martyrio, quod tamquam veritati imo et verisimilitudini dissonum habet Schoëpflinus, desumpta, hic statim perpendenda occurrit, cui, ut apparet, probatum responsum exhibebitur, si celeberrimi hujusce agonis veritas ex authenticis adstruatur monumentis, rescissis tamen abs hoc variis, quibus Ursulanam historiam plerumque mediæ ævi scriptores infecerunt circumstantiis, de quibus specialis ad diem 21 Octobris instituenda erit disceptatio. Verum igitur fuisse SS. Virginum martyrium Colonizæ Agrippinæ peractum, contra Schoëpflinum ab antiquis seu martyrologis seu aliis indubitata fidei monumentis hic probare suscipio.

hic tum ex
Wandelberti
Martyrolo-
gio,

10 Et vero numerosam hanc virginum multitudinem Colonizæ pro Christo enectam expressis verbis nos edocet Wandelbertus, qui, ut probant Franciæ literariæ scriptores tom. v, pag. 377, circa annum 845 Martyrologium suum contexuit, sequentique ad

21 Octobris Virgines illas Colonienses annuntiatione recolit:

Tunc numerosa simul Rheni per littora fulgent
Christo virgineis erecta trophea maniplis
Agrippinæ urbi, quarum furor impius olim
Millia mactavit, ductricibus inclyta sanctis.

Nec Ursulam, nec SS. Virginum millia, ut notat Schoëpflinus, martyrologus noster appellat sed Ursulam, quæ tamquam omnium regina ab omnibus existisse vulgo traditur, dum Sanctæ Virgines sub ductricibus sanctis pugnasse scribit, satis utique designat. Ast cum Schoëpflino pag. 340 in Notis inquires, de millibus hic sermo, non de xi millibus Virginibus pro Christo enectis, sed nec nos in hoc agone undecim Virginum millia trucidata fuisse contendimus: hunc enim numerum primo exhibet carta quædam Hermanni Coloniensis episcopi anno 922 confecta, quam in disceptatione sua de Ursulano martyrio edidit Fleienus pag. 895 et sequentibus: dum tamen millia Virginum occisa fuisse tradit Wandelbertus, quid his verbis aliud nisi ingentem admodum pro Christo passarum numerum, quem Deus scit, indicat? Præterea si de Ursulanis Virginibus in Wandelberti annuntiatione mentio nulla sit, ut scribit Schoëpflinus, dicat ipse, quas verbis supra relatis hac die celebret antiquus ille martyrologus? Illas procul dubio, quarum memoriam Coloniensis ecclesia recolit, Ursulam proinde et Socias, quas solemniore cultu die 21 Octobris re ipsa venerantur Colonienses.

11 Wandelberti verbis consonat Missale quoddam Anglicanum, de quo Schultingus in sua Bibliotheca Ecclesiastica, Crombachius Ursulæ Vindicatæ pag. 998, Sacrarum Coloniensis auctor pag. 95 ante 900 et amplius annos scriptum, cujus Calendario ipsi operi affixo ad 13 Kalendas Novembris Festum sanctarum Virginum in Colonia legitur inscriptum. Coloniensium pariter de sanctis Virginibus traditionem testantur Acta S. Wandelberti, qui Coloniensi ecclesiæ juxta Novæ Galliæ Christianæ auctores tom. III, col. 626 circa annum 626 præfuit. Porro ut in hujusce sancti Pontificis Actis, a Surio ad diem 12 Novembris editis et a scriptore suppari, quidquid in Notis suis ad diem dictam præviis Bailletus scribat, elucubratis, deprehenditur, jam tum exstructa erat in Coloniensi civitate Basilica SS. Virginum, quæ etiamnum in agro Ursulano intra civitatis mœnia exstat. Proindeque seculis IX, VIII, imo et VII medio, id est, non nisi ducentis annis ab earum martyrio, quod anno 451 affigendum apparet, elapsis, ex hac basilica super earum tumulum aut in loco, quo terræ mandata fuerant, exstructa, martyrii SS. Virginum veritas, seu de eo traditio asserta manet.

12 Coloniensium etiam traditioni favent haud pauca monumenta, quæ Crombachius a pag. 776 ad 801 usque edidit, vel quæ laudarunt Fleienus pag. 895, et Gelenius in libro de Colonizæ Agrippinensis Magnitudine pag. 334, quibusque ab anno 853 ad nostra usque tempora ecclesiam hanc ante annum 625 exstructam variis donis privilegisque donarunt aut concessa jam firmarunt Colonizæ Agrippinæ episcopi: Guntharius, Hermannus I, Wichfridus, S. Bruno, Piligrinus, Hermannus II, S. Anno, Sigewinus,

Bruno

tum ex aliis
ecclesiasticis
monumentis

F

et ex variis
cartis asser-
tum, nec a
veritate ab-
horrere,

A Bruno II et alii. Isthanc pariter testatur ager ille Ursulanus, de quo mox, abs SS. Ursulæ et Sociarum nomine et martyrio procul dubio sic nuncupatus, intra quem fundata fuit ecclesia iisdem Martyribus sacra et quo effossa sunt sepulcra, eruta Sanctorum corpora cum evidentibus cædis martyrii indicis, ita ut, inquit Papebrochius in Paralipomenis ad Conatum in Catalogos Pontificum, ferreus sit, qui tam antiquis fundamentis nixæ Coloniensium traditioni fidem omnem negare sustineat. Igitur longe ante seculum XII constans erat de sanctis Virginibus Coloniæ occisis iidemque sepultis traditio; quæ cum ab anno 600 per ecclesiam ipsis dicatam asserta ac firma appareat, seculo VI viguisse, imo a seculo V, quo ipsæ pro Christo passæ sunt, initium cœpisse videtur, proindeque verum est SS. Virginum Ursulanarum martyrium.

imo nec itud a verisimilitudine alienum fuisse, non trifonæ notæ erudit hic vocati probant.

B

13 Sed et illius historiam a verisimilitudine haud alienam fuisse, non temnendis rationibus probant Browerus in Venanti Fortunati librum tertium a pag. 61; Fleienus in sua de Ursulano martyrio disceptatione et Papebrochius mox laudatus; sive sacras Virgines e Britannia egressas terra marique jactatas supponas, sive eas dixeris e Gallia, Belgio vel etiam e Mosellanensibus et Rhenensibus oris ab Hunnis, huc et illuc barbarorum more discurrentibus, collectas et in servitutem adactas, sive illas tandem Coloniæ, tamquam ad refugium properantes, asserueris, quæ deinde ab Hunnis, e Catalaunicis campis ad sua regredientibus furore actis, prope Coloniæ in odium fidei et ob servandæ castitatis propositum captæ et enectæ sint. Callesii conjecturis forte favebunt nonnullæ inscriptiones antiquæ, Coloniæ, in partibus Rhenanis repertæ, de quibus Janus Grutherus a Schoëpflino Alsatia Illustratæ pag. 321 et 473 laudatus, quidam Ausonii poetæ locus Epistola 18, quibus omnibus, Ursuli nomen, a quo Ursula dicta est, in hisce partibus jam tum et quidem ante Hunnicam grassationem haud ignotum fuisse evincitur. Stique hæc sancta virgo non ex Britannia, sed ex Germania Prima aut Secunda oriunda dici posset. Verum hæc ad 21 Octobris disceptanda manent. Assertum ergo est, SS. Ursulanarum Virginum martyrium nec veritati esse dissonum, nec a verisimilitudine abhorere vel earum historiam, vel Coloniensium traditionem, quicquid in contrarium scripserit Schoëpflinus, ut ex laudatis auctoribus probare facile est.

Quare de hujus martyrii veritate hic disceptatur.

C

14 At forte dices, quid ad Pantalii historiam hæc proluxa de Ursulano martyrio disceptatio? Ut scilicet Schoëpflini, Pantalii sortem Ursulano martyrio annectentis, difficultates certius diluerentur. Cum enim hujus martyrii veritatem evertendam suscepisset, ita ut ea eversa S. Pantalii sortem eodem argumento eversam diceret Argentoratensis professor, arguentis idcirco vestigia premere coactus, nonnulla de SS. Virginum Coloniensium martyrio disceptanda habui, quibus assertis, S. Pantalii sors quodam modo adstrueretur, vel potius, ut firmata hujus celeberrimi agonis veritate, jam saltem nihil contra S. Pantalium ex illarum martyrio Schoëpflino intorquendum superesset. Sed tandem, qua de causa S. Pantalii historia SS. Virginum Ursulanarum martyrio a nonnullis aliquatenus annexa perhibeatur, nunc est dicendum.

15 Martyrologium Lubeco-Coloniense in annuntiatione ad 21 Octobris, qua SS. Ursulæ et Sociarum diem Natalem celebrat, et Martyrologii Basiliensis scriptor, sicut et illi, qui S. Elisabethæ Schonauensis et B. Hermanni Steinfeldensis, de quo ad diem 7 Aprilis, revelationes scriptis exceperunt vel, ut verosimilius apparet, suis deturparunt commentis, et nonnulli alii, qui hisce temporibus de S. Pantalo aliquid scripserunt, sanctum episcopum SS. Ursulæ et Socii virginibus, ab Coloniensi civitate ad Urbem peregrinantibus aut ab Urbe Coloniæ redeuntibus, socium addiderunt: qua autem ratione adducti hoc præstiterint supra laudati auctores, non sat video, nisi forte ad hoc scribendum permoti fuerint eo, quod sarcophago ejus in agro Ursulano, in quo pleræque sanctæ Virgines tumulo mandata fuerunt, anno circiter 1155 reperto, hinc eum sanctis Virginibus comitem dandi, Legendarum corruptores et falsarii ansam arripuerint. Et hæc est, ut mihi videtur, potior ratio, cur a plerisque scriptoribus S. Pantalii sors Ursulanæ historię quodam modo annexa dicatur. De isthoc S. Pantalii tumulo quædam notanda occurrunt.

AUCTORE D. A. B. his SS. Virginibus socius S. Pantalus dictus ob tumulum.

E

16 Sanctas Ursulanæ Virgines aliosque martyrii socios pro Christo passos, sepulturæ a Clematio quodam, ut fertur, in agro, quem ab Ursula Ursulanum vocant, mandatos postea Solinus aut Aquilinus, Coloniensi ecclesiæ circa annum 462 aut 509 (sicut ad hunc narrat Cointius) post multorum annorum interpontificum præpositus, ut tradunt antiqua Urbis monumenta, de quibus Fleienus in sua de martyrio Ursulano disceptatione pag. 893 et 894: Veteribus eruens locellis, lapideis iterum recondit mausoleis. Porro etsi horum Mss., ætatem nos non edoceant Fleienus nec Ortwinus, qui ea ad concinnandam ecclesiæ SS. Machabæorum historiam adhibuit, nec proinde, quo in pretio sint habenda, dicere queamus; cum tamen iis, quæ vulgo tradunt Colonienses, aut iis, quæ a seculo VII gesta ex aliis fontibus accepimus, haud dissona contineant, non est, cur eorum non assentiamus assertioni. Sic igitur sacra Martyrum corpora reposita manserunt, donec quædam eorum seculo VII et aliis succedentibus seculis reperta digno et speciali honore ad urbis Coloniensis civibus donata fuerint.

in agro Ursulano

F

17 Et quidem, ut, cæteris prætermisissis horum Sanctorum corporum adinventionibus, ad celeberrimam illam, quæ anno 1155 et octo sequentibus annis a Gerlaco monasterii Tuitiensis abbate, cui, ut testatur Gelenius de Coloniæ Agrippinensis Magnitudine pag. 345, hæc cura præcipue commissa fuerat, peracta est, veniamus, haud paucos sarcophagos e terra tum ductos fuisse, testantur plerique hujus ævi scriptores: auctor cujusdam instrumenti, hoc ipso tempore confecti, quod ex monasterii Tuitiensis archivo depromptum Crombachius tum Ursulæ suæ Vindicatæ pag. 490 inseruit, et Ecbertus, qui huic tempori advixit et germanæ suæ S. Elisabethæ dicta excepit, quæ deinde vulgavit Crombachius pag. 719 et seqq., cap. IV. Nec est, cur huic scriptori fides adhibenda non sit, cum nihil hic, nisi quod ipse aut soror viderit, descripserit. Hoc idem asserunt Trithemius in Chronico monasterii Sponheimensis ex variis monumentis et maxima cum diligentia, ut ipse in Oratione ipsi præfixa scribit,

circa annum 1155 cum aliis effossum

collecto

AUCTORE
D. A. B.

collecto et anno 1601 edito, ad annum 1163, et Browerus Annalium Trevirensium auctor ad eundem, ita ut circa hanc orbi Christiano notam SS. Ursulanarum Virginum et Sociorum martyrum, in agro Ursulano sepulturæ mandatorum, inventionem nullum omnino concipi queat dubium.

ut ex hoc
instrumento
patet,

18 Sed quod in primis ad scopum nostrum pertinet, eodem omnino tempore, quo in agro Ursulano effossi fuerunt SS. Martyrum sarcophagi, inventum etiam fuisse S. Pantuli tumulum, expressis verbis declarat auctor instrumenti, de quo num. prægresso, *cujus verba hic subdo*: Incipiunt Revelationes titulorum vel nominum SS. Martyrum et Virginum. Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi 1155, Indictione quarta et continua novem sequentium annorum revolutione, Romanum regente imperium Friderico cæsare, Romanæ quoque Ecclesiæ Pontificatum Adriano Papa IV administrante, præsiditibus etiam per successiones S. Coloniensis ecclesiæ archiepiscopis, videlicet Arnoldo II, Friderico II et Reinoldo archicancellario, in ecclesia Tuitiensi Gerlaco abbate existente, levata sunt corpora SS. Martyrum et SS. Virginum in suburbio Coloniensis civitatis, quorum nomina vel titulos in eorum sepulcris inventos et in archivis ejusdem ecclesiæ reconditos ad posterorum notitiam, idcirco schedulis et apicibus dignum duximus adnotari, quia devotionem SS. Martyrum, quos præter opinionem cunctorum viventium oculis nostris transferri vidimus, et quorum insuper corpora, vel titulos e tumulis manibus nostris eduximus, in quibus etiam mille martyriorum signa adspeximus et venerati sumus, arctius posterorum memoriæ commendare curamus, singillatim ergo singulorum titulos, uti in lapidibus cum eis inventis exaratum esse perspicitur, incipientes a majoribus, hoc modo digessimus. *Hic describuntur tituli in variis tumulis reperti, inter quos, qui nonum obtinet locum, S. Pantalo episcopo Basiliensi inscribitur.*

et in ecclesia SS. Machabæis dicta Coloniæ asseratum,

C

19 Hujus tumuli, S. Pantalo inscripti, inventionis veritatem adstruit Ecbertus haud semel laudatus cap. 4 Revelationum sanctæ Sororis suæ, quas, ut diximus, litteris commisit. Illum autem sarcophagum in Ecclesia Machabæorum nunc dicta et in agro Ursulano civitatis Coloniensis multis abhinc seculis constructa, exstare et exstantem se vidisse, pag. 542 et 1045 Ursulæ Vindicatæ docet et innuit Crombachius. Idem jam docuerant ac testati fuerant Cratepolius libro de Sanctis Germaniæ Episcopis Coloniæ anno 1592 vulgati, pag. 117 et 118, auctor, qui Proprium ecclesiæ Basiliensis edidit, *cujus meminit Sudanus Basileæ Sacræ pag. 17, et Mss. in Museo Bollandiano asserata, a Patre Gamansio de Opere nostro bene merito transmissa*: quorum omnium assertionibus S. Pantalium tumulum apud Machabæos repositum esse, haud obscure probatur. Verum, inquires, nulla istius sarcophagi exstat memoria, vel apud Winheimium, qui in sacratio suo Agrippinensi, de reliquiis in ecclesia SS. Machabæorum asseratis sermonem instituit, vel apud Gelenium, qui has etiam Sanctorum exuvias ibidem repositas in suo de Coloniæ Agrippinensis Magnitudine opere pag. 533 enumerat. Sed quid

de horum auctorum silentio arguendum, nisi quod minori, quam qua par erat, diligentia de his omnibus seu reliquiis, seu tumulis olim repertis scripserint? Enimvero Cratepolius Winheimio æqualis, et Crombachius, qui Gelenio cœvus erat, de hoc S. Pantalium tumulo, apud Machabæitas asserato, expressum exhibent testimonium; sed et Winheimius, dum de sanctis in hæc ecclesia asseratis reliquiis sermonem facit, pag. 265 lapidea sepulcra, per templi gyrum reposita, ibidem videri asserit, nec tamen, ad quos pertineant, nos edocet. Gelenium vero quasdam S. Pantalium reliquias in ecclesia SS. Virginum asseratas esse, scribit. Ut sit, quid contra hujus tumuli in Machabæorum ecclesia asserati veritatem ex istorum duorum scriptorum silentio, aliis numero pluribus eum ibi exstare asserentibus, erui possit, non video.

20 In isthoc autem S. Pantalium sarcophago aliquot ejus martyrii indicia inventa fuisse, sicut illud contigisse de aliis narrat scriptores mox appellati, verosimillimum apparet. Quæ autem fuerint hæc martyrii indicia, dicendo non sum; sed istud imprimis notandum occurrit, Gerlacum scilicet, Tuitiensem monasterii abbatem, cui celeberrimæ corporum Ursulanorum Sociorum Martyrum inventionis cura commissa fuerat, cuique, ut num. 18 dicitur, nonnulla de titulis in ipsis tumulis repertis suspicio inciderat, de tumulis ipsis, sicut et de variis martyrii indicii in ipsismet sarcophagis inventis, nullum omnino concepisse dubium; proindeque eum illos tumulos, sicut veros et ratos, non vero de novo efformatos et supposititios habuisse, haud leve indicium est. Igitur tamquam verum S. Pantalium sepulcrum cum aliis anno 1155 repertum habendum esse opinor, nec video, qua de causa minimum quis de illo movere possit dubium; longe autem aliter de titulo in ipsomet S. Pantalium tumulo reperto, qui licet aliqua additione auctus, non illico tamen, utpote ad aliquas veritates historicas indagandas, ut mox edocebo, aliquod conferens, est abiciendus, sentiendum existimo.

21 Titulus ille sic habet: Pantalus, Basileensis episcopus, Virgines sacras cum gaudio susceptas Romam perduxit, unde reversus Coloniæ pervenit, ibique cum eis martyrium suscepit, et S. Grata Junior. Hunc etiam titulum, iidem fere verbis conceptum, exhibet Ecbertus Revelationum S. Sororis suæ cap. vi, Ursulæ Vindicatæ pag. 725. Nonnullos etiam titulos huic sat similes et in variis etiam sarcophagis inventos Crombachius operi suo inseruit, quibus alios, sed simpliciores, utpote unius dumtaxat personæ nomen, cui littera S præfixa est, complectentes subnequit; quid autem de S. Pantalium titulo seu potius de aliis in SS. Virginum seu Sociorum martyrum sarcophagis repertis sentiat Papebrochius, qui jam in suo Conatu ad Catalogum Pontificum, titulum Cyriaci tumulo inditum pag. 31 gravi censura multaverat, manifestant, quæ in Paralipomenis suis ad Conatum in Catalogos Pontificum pag. 41 suppeditat, sequentia verba: Sepulcrales porro tituli, qui solis quidem nominibus constant, sinceri possent æstimari, ceteri vero verbis quibusdam additis aucti esse, ad fidem faciendam fabulosæ, quam nescio, quis fuerat commentus, Legendæ; sed

tantum

D

cui titulus
sequens

E

inditus hic
cum aliis
titulis
perpenditur,
ex
quibus
nonnulli

F

A tantum abest, ut additamenta isthæc vel præ-
tensarum Revelationum libri credibilitatis ali-
quid Legendæ concilient; ut propter evidentia,
quibus scætant, fictionis indicia, detrahant potius.
*Nec mitiori iudicio S. Pantalii titulum perstrinxisset
vir eruditus, si illius examini datus fuisset locus.
Quo autem tempore variæ illæ additiones veris ac
genuinis titulis accesserint, hic paucis inquirere non
abs re erit.*

licet circa
annum 1153

22 *Eas omnes accessiones, seculo scilicet quinto,
quo sancta Virginum Ursulanarum turma marty-
rium perpessa est, enatas aut elucubratos fuisse, nul-
lus, ut opinor, antiquitatis utcumque gnarus existi-
mabit. Nec enim seculi quinti genium sapiunt, nec,
ut Papebrochii superius laudati utar verbis, ad hæc
tempora sunt referibiles; imo eas elapso seculo nono
adinventas fuisse ad credendum eo lubentius adducor,
quod inter hæc additamenta legatur illud S. Pasto-
lasii tumulo inditum, quo dicitur archiepiscopus
Agriensis Ungaricus. Etenim Hungaria, in qua
Agria civitas, indubie non prius, quam cum Hun-
gari, in Transilvaniam appulsi, sedes fixas in ista
Pannoniæ regione habuerunt, eo nomine donata est;
ast si Stillingum, S. Stephani regis ad diem 2 Se-
ptembris num. 32 et 33 Commentarii prævii Acta
illustrantem, et Prayum, Annalium Hunnorum
scriptorem, qui pag. 322 de Hungarorum in Pan-
noniam adventu specialem disceptationem instituit,
audias, hoc non nisi anno 889 contigisse dicendum
erit: quare, cum non nisi elapsis his temporibus,
hæc vox Hungaricus S. Pastolasii tumulo indi-
tuert; isque adeo vel totus confictus vel corruptus
certo sit, quam maxime ne aliis sepulcorum titulis
quid simile tum acciderit, est verendum.*

adaucti,

23 *Sed et serius quidem illud contigisse innuere
videntur Gelenii et Eberti, qui seculo XII floruit,
verba, quæ sic habent: Reperta sunt, inquit Gele-
nius in libro de Coloniz Agrippinensis Magnitudine
pag. 345 circa annum 1156 et novem insequentibus,
in pluribus inscripta variorum SS., quorum
ibidem reliquiæ continebantur, nomina. Quæ res
cum difficultates ac dubitationes non paucas ex-
citasset, missa sunt ex hisce reliquiis inventis
corpora duo in Schonangiam Benedictini instituti
monasterium, in quo tum spiritu prophetiæ flo-
rebat S. Elisabetha; sed adhuc rem dilucidioribus
verbis exponit Ebertus Revelationum S. Sororis
suar cap. 4 sic scribens: In tempore eodem (anno
scilicet 1156) reperta sunt inter sepulcra virgi-
num multa corpora sanctorum episcoporum at-
que aliorum magnorum virorum. Erantque in
monumentis singulorum repositi lapides habentes
titulos sibi inscriptos, quibus dignoscebantur,
qui aut unde fuissent. Horum præcipuos et ma-
xime notabiles transmisit ad me (Elisabetham)
ex supra dicta urbe (Coloniensi) præfatus abbas,
Gerlacus, sperans aliquid mihi per gratiam Do-
mini de eis posse revelari et cupiens certificari
per me, utrum credendum eis esset, an non.
Habebat quippe suspicionem de inventoribus san-
ctorum corporum, ne forte lucrandi causa titulos
illos dolose conscribi fecissent. Hæc porro ultima
verba, quæ a lectore notentur digna sunt.*

24 *Igitur ea, quam conceperat Gerlacus, suspi-*

*cio ad titulos ipsis sarcophagis inditos dumtaxat,
non vero ad tumulos ipsos, quos ut veros genuinosque
habebat Tuitiensis abbas, spectabat; sed et aliam
mihi suspicionem injicit, isthæc Gerlaci, qui time-
bat, ne sanctorum corporum inventores lucrandi
causa titulos conscribi fecissent, dubitatio. Enim-
vero, cum hisce temporibus, undecimo scilicet et duo-
decimo seculo nova quædam SS. Virginum et So-
ciarum earum conficta fuisset historia, cui multa de
earundem peregrinationibus variaque de Episcopis,
Cardinalibus Principibusque, quos in societatem ipsæ
adscriverant, erant admixta, facile evenire potuit,
ut titulos martyrii eorum tempore nudos ac simpli-
ces diversis hisce figmentis titulorum eorumdem
scriptores adauerint, quibus, quæcumque de SS.
Virginibus Ursulanis et earum Sociis portentosa
efferebantur, splendido isthoc ac novo instrumenti
genere credibilia magis redderent dictisque ab hoc
major accederet auctoritas; qua de causa nova hæc
additamenta, quibus tituli illi in SS. Virginum
et Sociorum tumulis reperti, infecti ad nos perve-
nerunt, seculo circiter undecimo assignanda mihi vi-
dentur.*

AUCTORE
D. A. B.
ut novæ SS.
Virginum
historiæ vim
adderent,

25 *Verum cum, ut Papebrochius superius lauda-
tus conjectat, hæc adjectiones titulis inditæ, ut quam-
dam Legendæ Ursulanæ fidem adderent, videantur
adinventa, num fieri potest, ut, rescissis omnibus il-
lis accessionibus seu figmentis, quibus inferta appa-
ret SS. Virginum historia, tituli nudi ac veri, qua-
les ab Clematis aut Solino seu Aquilino aut ab alio
quocumque, qui SS. Martyrum corpora sepulturæ
tradi curavit, elaborati fuerint, appareant? An non
verbi gratia titulus, S. Pantalo inscriptus, primi-
geniæ sinceritati restitueretur, si, rejectis aliis vo-
cibus, quibus medii ævi temporibus fuit adauctus,
hæc dumtaxat verba retineret, S. Pantalus, episco-
pus Basileënsis? Et quidem hæc vocum a falsariis
additarum rescissio Sacrarum Agrippinensis haud ad-
modum displicuit auctori, qui pag. 90 sic scribit:
Dico, fieri potuisse, quod inter præstules, qui
multi in comitatu S. Ursulæ fuerunt quidam Cy-
riacus nomine, cæteris honorabilior existerit,
ideoque Pontificis titulum sit adeptus, quemad-
modum ex variis historiis, spectabiliores olim
sacerdotes Papas nuncupatos fuisse, probari po-
test. Hinc Cyriacum Dei sacerdotem aliquem in
comitatu SS. Virginum Pontificem nuncupatum,
simpliciores post forte pro Romano crediderint.
Hac etiam rescissionis methodo usus Novæ Italiæ
Sacrarum editor Coletus, qui tom. IV, col. 691 Epi-
scoporum Novariensium Indicem contexens, ab Ma-
ronio, quem titulus in sepulcro ejus repertus tam-
quam Cardinalem exhibet, voces has Novariensis
et Cardinalis expungendas esse autumavit, nullum-
que de episcopi dignitate Maronio ab tituli auctore
concessa movit dubium. Verum, inquit, cum a
Maronii titulo hanc vocem Novariensis rescinden-
dam existimet Coletus, cur vox illa Basileënsis ti-
tulo, S. Pantalo inscripto, indita remaneret? Sed
quominus hæc vox deleatur, impedit ipsamet S.
Martyris sedes, quæ, utpote ad Rhenum posita et
a Coloniensi civitate haud multum dissita, ab Colo-
niensibus, qui SS. Martyrum corpora sepulturæ
tradiderunt, cognosci et sic in titulo expressa ad nos*

hic primige-
niæ simpli-
citati red-
duntur.

usque

AUCTORE
D. A. B.

Signato ergo
non ad an-
num 238,

usque pervenire facile potuit. Tempus, quo S. Pantalus martyrium subiit, hic definire præstat.

26 Cum de tempore isthoc nihil omnino antiqui scriptores statuunt, illud proinde ab anno, quo immensa SS. Virginum strages Coloniae Agrippinae est peracta, quaque grassante, S. Episcopus mortem passus, ut superius edocui, videtur, est repetendum. Ast in illo assignando, non una exstat inter eruditos sententia. Prima est illorum, qui cum Crombachio SS. Virginum martyrium sub annum 238 reponunt; secunda eorum, qui anno 384 illud alligant; tertia demum anno 451 id statuit assignendum, quo scilicet Attila, magno Hunnorum comitante exercitu, Germaniam utramque, Belgium et nonnullas Galliae provincias ferro, igne et cæde sedavit. Quæ controversia cum sit ad diem 21 Octobris in primis disceptanda, hic, quæ sunt ad meam sententiam firmandam apta, breviter in medium proferam. Et vero illud præsertim est notatu dignum, quod omnes variarum harumce opinionum patroni, sanctum illud Virginum agmen ab Hunnis trucidatum fuisse, unanimi voce propugnent. Hinc propria mole ruit Crombachii sententia, qua ad annum 238 hanc stragem perpetratam fuisse asserit. Tum enim nec Gallia, imo vix Europæ incolis ante annum 370 aut circiter cognita erat Hunnica gens, ex suis antiquis sedibus egressa, sicut erudite probat Prayus Annalium Hunnorum scriptor pag. 63 et sequenti. Hanc insuper opinionem propugnandam suscepit Crombachius et alii, qui sententiæ ejus siverunt, ut aliquis inter Pontianum et Anterum summos Pontifices Cyriaco cuidam, de quo silent omnes Catalogorum Romanorum Episcoporum scriptores, daretur locus; sed quid de illo Cyriaco sit censendum, docent Baronius et Papebrochius, qui illum ex sacris Ecclesiæ Romanæ Indicibus, non quod, sicut Schoëpflinus pag. 341 scribit, fictitiis Ursulani martyrii Actis tanquam SS. Virginum socius inscriptus foret, sed quod vel nulli omnino summorum Pontificum Catalogo insertus vel quod sub hoc tempus nullus Cyriaco in illis pateret locus, ideo hunc expungendum esse existimarunt.

nec ad 384;

C

27 Licet magni nominis patronos, Baronium nempe, Henschenium Acta S. Servatii ad diem 13 Maii illustrantem, et Papebrochium mox laudatum et alios nacta fuerit secunda opinio, sufficientibus tamen mihi non videtur fulta monumentis. Enimvero si Hunnorum historiam evolvas, eos ante annum 451 in Gallias non nisi tanquam auxiliares et ab Romanis ipsis accessitos fuisse facile deprehendes. Frustra dices, Hunnos, qui sacram Virginum turmam morte peremerunt, illos fuisse, quos ad ulciscendam Gratiani necem Valentinianus II adsciverat; verum illos nec in Gallias quidem penetrasse, S. Ambrosius Epistola 7, tom. II, col. 890 postremæ editionis scribit, sed eos Gallia appropinquantes per Alemanniæ terras, ad sua reflexisse edocet: nec igitur Coloniae, Germaniæ Secundæ metropolis intra Gallias positæ, sanctum Ursulanum agmen perimere potuerunt.

sed ad an-
num 451,
Sancti mar-
tyrio,

28 Potior ergo nobis apparet sententia, quæ immensam hanc Martyrum stragem anno 451 annectit; quæ autem fuerit Castellani, qui nullo signato anno, et S. Pantuli et SS. Virginum necem seculo

dumtaxat quinto affigit, opinio, haud compertum habeo. Verum multi eruditione illustres sub annum 451 isthoc martyrium reponunt: Otto Frisingensis lib. IV, cap. XXVIII, Gotfridus Viterbiensis, Fleienus in disceptatione de Ursulano martyrio pag. 380 et sequentibus, Browerus Annalium Trevirensium ad annum 451, Bucherius Belgii Romani lib. XVII cap. III, Callesius Annalium Ecclesiæ Germaniæ tom. I pag. 375, Prayus Annalium Hunnorum pag. 76, 156 et sequentibus, auctor cujusdam disceptationis, Coloniae anno 1577 editæ, ecclesiæ Parisiensis martyrologus et haud pauci alii scriptores, quorum sententiam eo lubentius amplector, quod si anno 238 aut 384 S. Pantalus martyrium affigas, id vix ac ne vix quidem cum Augustæ Rauracorum et Basiliensis civitatis statu componere possis; ast longe aliter res se habebit, si illud anno 451, ut mox edocebo, illiges: maxime cum hoc dumtaxat anno Hunni, duce Attila, cum Gallias grassantes, illas cæde et omni calamitatum genere repleverint: contra etiamsi annis 430, 435, 437 et 439 in Gallias appulerint, eos tanquam auxiliares ab Romanis et Aëtio accitos fuisse, luculentis probat ad hos annos Prayus argumentis, nec cur huic scriptori assensum quis denegare queat, video.

29 Asserta igitur martyrii Ursulani non quidem ut Schoëpflino placet, ex S. Elisabethæ Schonau-giensis Revelationibus aut ex Ecberti fratris ejus seu medii ævi auctorum dictis veritate, signatoque ad annum 451 SS. Virginum Coloniensium martyrio, jam non concidit S. Pantalus, cujus sors Ursulani martyrii sorti aliquatenus annexa dicitur; quin imo, ut opinor, S. Pantalus historia quædam ex hoc accedit auctoritas, aut saltem ex Ursulani martyrii historia nullum, quo S. Pantalus episcopatum aut martyrium petere queat, Schoëpflinus depromere poterit argumentum. Quod autem ad varias quibus SS. Ursulanarum Virginum seu martyrium, seu historiam quidam, quos appellat Argentoratensis professor, scriptores deturparunt, circumstantias spectat, cum de his omnibus ad 21 diem Octobris fusiis agendum sit, hic de illis silere præstat. Illud autem dumtaxat mihi notare liceat, etsi earum plerasque tanquam commenta Schoëpflinus habeat, idcirco cum ipsis Ursulani martyrii tot tantisque adstructam monumentis non corruiere veritatem. Iis enim et similibus fabulis illa obscurari potest; ast, ut ipse fatebitur Schoëpflinus, destrui nequit: nec proinde S. Pantalus martyrium, licet nonnullis tenebris obsitum ad nos pervenerit. Sed nunc secundum præcipuumque Schoëpflini argumentum, ex Augustæ Rauracorum et Basilizæ statu desumptum perpendendum mihi superest.

D

E

hinc ex mar-
tyrio Ursu-
lano perpe-
ram S. Pan-
tali verita-
tem impu-
gnat Schoëp-
flinus.

F

§ III. Secunda contra S. Pantalum difficultas, ex Augustæ Rauracorum et Basilie statu deprompta, expenditur: quis fuerit illarum civitatum seculo vineunte aut medio status, inquiritur: sedis episcopalis Rauracorum seu Basiliensium origo.

Ex Rauracensis statu civitatis, cuius hic

Urbis Rauricum vel Rauracum, Rauracorum mater communis, quæ sub Augusto Veteranorum colonia aucta, inde Augustæ Rauracorum nomen accepit, in sinistra seu Gallica Rheni ripa ad Ergitiam, vulgo Ergotz aut Ergetz, Filinamque stuvios, qui, ubi in urbe illa conjuncti fuerint, uno ostio devolvuntur ad Rhenum urbis ejusdem menia olim alluentem, duobus milliariis Francis supra Basiliam atque uno infra Rhinfeldam sita est. Qualis quantaque fuerit isthæc civitas, etiamnum passim indicant fori, amphitheatri, templorum et mœnium rudera, quibus e terra effossis et examinatis, haud ingratis hujusce urbis delineationem Joannes Daniël Schoëpflinus Alsatia suæ Illustratæ pag. 149 et seqq. eruditorum oculis conspiciendam exhibuit; hujus verba in hac brevi notitia scribenda, sicut et in hujus § decursu, fere omnia deprompsi.

varia fata paucis dantur,

31 Varias experta est Rauracorum Augusta fortunas, quas solita sua eruditione prosequitur Argentoratensis professor; in florentissimo erat statu hæc antiqua civitas sicque substitit, quoad usque, Alemanni Rheni oram occupantibus, diversis cladibus attrita, civitatis nomine et jure spoliata et in castrorum classem amandata, anno tandem 451 irruentibus Hunnis, in villam, quæ nunc Augst dicitur, desierit. Ast Augustæ Rauracorum splendorem seculo Christi secundo aut tertio vel etiam sequenti saltem usque ad annum 383 aut ad 389 circiter, sicut ex Ammiani Marcellini et Eusebii textibus inferius recitandis patescit, imminutum fuisse, Schoëpflinus de his omnibus disserens haud probat. Cum autem Pantalus anno scilicet 451, ut num. 26 et sequentibus inimus, martyrio vitam amiserit, hinc eum ante seculum v medium ecclesiæ Rauracensi præpositum fuisse, consequitur. Igitur difficultati, a Schoëpflino propositæ et ab Rauracensis seu Basiliensis civitatum sub hoc tempore statu deductæ, haud ineptum dabitur responsum, si Basiliam Augusta Rauracorum variis calamitatibus sub hanc epocham imminuta, eo splendoris devenisse aut tum in illo statu exstitisse, ut certum tutumque sancto Rauracorum Episcopo præbuerit aut præbere potuerit refugium, probatum dederit. Et jam ab Rauraco initium ducere liceat.

post civitatem Basiliensem provinciarum Notitiæ,

32 Seculi quinti initia lugubrem urbi Rauricæ scenam aperuisse, non in uno Alsatia suæ Illustratæ loco, sed præcipue pag. 176 et sequenti edocet Schoëpflinus, idque probare aggreditur his Notitiæ pro-

Tomus VI Octobris.

vinciarum Gallia a Sirmondo primo vulgatæ, quam sub Honorio, qui anno 423 diem clausit ultimum, elucubratam cum aliis nonnullis eruditis existimat, potissimum innixus verbis, quæ sunt: Provincia Maxima Sequanorum numero IV habet civitates, quæ sunt: Metropolis civitas Vesontiensium, civitas equestrium Noidunus, civitas Elvitorum Aventicus, CIVITAS BASILIENSIVM, castrum Vindonicense, castrum Ebredunense, castrum Rauracense, Portus Abucini. Hinc jure merito Augustam Rauracorum variis cladibus attritam Basiliamque vix circa annum 384 aut 385, quo suos libros historicos Ammianus Marcellinus adornabat natam, sub Honorio, qui ab anno 395 ad 423 rerum potitus est, Maxima Sequanorum provinciæ civitatibus fuisse adscriptam, arguit Schoëpflinus: ita enim subita incrementa cepit, ut (si tamen in Vandalica irruptione anno 408 fuerit direpta) mox ex ruinis suis exurgens aut ex Rauricæ urbis cineribus subito enata, civitatibus annumerata fuerit. Hæc Argentoratensis professor, cui hæc asserenti haud invitus assentior, licet hanc provinciarum Gallia Notitiam non sub Honorio, sed imperante Valentiniano II, circa annum 387 litteris mandatam, Rauricumque proinde oppidum non in Vandalica incursione direptum, sed prius etiam castris adscitum fuisse, existimem, ut mox evincere conabor.

AUCTORE
D. A. B.

33 Isthanc provinciarum Gallia Notitiam, priusquam, quæ in hac tamquam Viennensi metropoli subjecta inscribitur, Arelatensis civitas in metropolim erecta, vel postquam Augusta Rauracorum, teste Ammiano Marcellino lib. XV, cap. II, olim provinciæ Sequanicæ urbs potior, variis, ut creditur, calamitatibus affecta, ad castrorum classem, amandata fuerit, elucubratum fuisse nemo non fatebitur. Porro anno 418 civitatem Arelatensem metropolis nomine denotam jam fuisse perhibet Honorius Constitutione, ab Bouqueto Gallia Scriptorum tom. I, pag. 766 et ab aliis edita, qua septem provinciarum comitia quolibet anno in hac urbe celebranda indicit. Verum cum ex ipsis hujusce edicti verbis eadem comitia a Petronio, anno 401 et 402 Galliarum præfecto, in hac civitate indicta fuisse, constat, cur ab eo ipso jam tempore Arelatem metropolis honore decoratam fuisse, non liceat arguere? Imo et citius adhuc illud contigisse, ratione potissimum, quam mox adducturus sum, fretus existimo: quo fit, ut Notitia illa, cui Arelas cum aliis civitatibus Viennensi provinciæ subjectis adscribitur, seculo IV exeunte litteris mandata certo quasi indicio appareat.

non anno
418 aut 402,
sed sub Valentiniano
Juniore, a
quo Arelatensis civitas

34 Et quidem Arelatensis civitas, ex quo Galliarum prætorio præfectus, Trevis a Francis diraptis aut Francis vicina Trevirorum loca infestantibus, Arelatem sedem suam transtulit, Metropolis honore gavisa mihi videtur: quantum enim dignitatis potestatis et contulerit supremum hujus præfecti tribunal, quod in omnes Galliarum provincias jus dicebat, intra ejus menia recenter erectum, nemo non intelligit. Verum hujus sedis translationem, quam anno 401 vel 402 Pagius, Bouquetus et Honthemius factam existimarunt, ego anno saltem 392 assignandam esse arbitror. 1º quod Francis, ab anno 388 in Treviros, teste Honthemio Historia Trevirensis Prodro mo tom. I, pag. 414 et 420, ir-

Metropolis
dignitate

AUCTORE
D. A. B.

ruentibus, Galliarum Prætorio præfectum sedem suam, ne in posterum barbarorum insultationibus pateret, Arelatem longe a Rheno dissitam transtulisse, sat verosimile sit. 2º quod idem Honthemius, qui ab anno 389 aut 390, quo lex de Curs. publ. Galliarum præfecto Trevisis proposita aut ad eum directa fuit, nullam aliam annis sequentibus latam, quæ Trevisos ad præfectum fuerit missa, appellat, nullum omnino Galliarum præfecturæ apud Trevisenses vestigium abhinc indicet; quod certe, præfecturæ sedem tum Trevisis Arelatem fuisse delatam, non leve indicium est.

fuit decorata,
elucubrata

35 Ac 3º denique, quod Arelatem metropolitana dignitate ab anno saltem 392, quo Valentianus Junior violenta morte extinctus, decoratam fuisse, ostendat libellus supplex ab ejusdem metropolis episcopi circa annum 450 S. Leoni Papæ oblati, inter ejusdem opera tom. I, pag. 538 editus, ac, ut scribunt Novæ Historiæ Occidentis auctores tom. I, pag. 545, pro vero et authentico ab eruditissimis nunc habitus, quo privilegia ab Valentiniano et Honorio urbi Arelatensi concessa memorant his verbis: Hanc clementissimæ recordationis Valentinianus et Honorius fidelissimi principes specialibus privilegiis et, ut verbis ipsorum utamur, MATREM OMNIUM GALLIARUM appellando decoraverunt; quid enim, quæso, his verbis innuere voluerunt episcopi, nisi quod Arelatensis civitas metropolitana donata fuerit jurisdictione, tum a Valentiniano Juniore, qui eam illi contulit, tum ab Honorio, qui constitutione anno 418 lata, comitia septem provinciarum a Petronio, olim prætorio præfecto, præscripta, sed per temporum angustias intermissa, iterum indicit? Igitur quo minus isthanc metropolis dignitatem Arelatensi civitati a Valentiniano Juniore ac proin anno saltem 392 ipsi emortuali concessam credamus, non obstant, quæcumque Pagius ad annum 401, num. 36, et ad annum 402, num. 32 et Honthemius Trevisensem Historiam contæxens scripserunt.

sub castris
nomine,

C

36 Ast, inquires, quo minus supra memorata Notitia seculo quarto exeunte scripta credatur, procul dubio obstabit sub hoc tempore florens Rauracensis status civitatis, quæ non nisi, ut passim scribit Schoëpflinus, anno 408 a Vandalis direpta, civitatis nomine et jure exuta, castris dumtaxat in sæpe dicta Notitia adscribitur; unde eam Notitiam post annum 408 elucubratam fuisse consequitur. Augustam Rauracorum in florenti admodum statu tempore, quo suos libros excudebat Ammianus Marcellinus, vel sub annum circiter 384 vel 385 existitisse, lubens cum Schoëpflino fateor. His enim verbis de Rauraco loquitur Ammianus lib. 15, cap. 11: Apud Sequanos Bisontios videmus et Rauracos, aliis potiores oppidis multis. Quæ verba, ut apparet, et tempus, quo Ammianus suum opus contexebat, et qualiter tum Rauracum et Bisontium inter splendidas urbes annumerata fuerint, satis indicat. Porro Schoëpflinus post Chiffletium, qui Ammiani Marcellini Vitam ejus libris præfixam adornavit, istud elucubrationis tempus intra annum 383 et 390 his adductis rationibus, reponendum duxit. Ammianus, inquit Alsatia Illustrata pag. 175 in Notis, post Gratiani mortem, qui anno 383 periit,

libros suos historiarum conscripsit, et ante ruinam templi Serapidis Alexandrini, ejus, ut stantibus adhuc meminit, quod anno 389 Theodosii edicto disjectum est. Quibus verbis Rauracum sub hoc tempore a Schoëpflino et a Chiffletio indicatum potiore fuisse cum Bisontio Sequanorum civitatem, nec tum hanc a barbaris fuisse direptam, haud obscure patescit. Verum cum anno 408 illius direptionem et quidem in Vandalica invasione contigisse, Argentoratensis professor, nulla omnino historicorum auctoritate innixus, sed ad conjectandi modum scribens asseruerit, hinc Augustam Rauracorum, a Vandalis anno 408 attenuatam, dein ad castrorum classem fuisse amandatam, haud recte arguit.

37 Et vero hanc civitatem jam castelli tantum nomine vocatam sub annum 404 produnt Eunapii, cujus opus Bisontinæ collectioni Parisiensis editionis inter Legationum excerpta pag. 27 insertum est, verba, quæ huc transcribo: Julianus a Nemetibus ad Rhenum movens, jam enim apud Rauracos erat, QUOD EST ROMANORUM CASTELLUM (sic merito vocem Græcam προῦριον vertit Schoëpflinus, quæ castellum, non coloniam, significat); hincque anno, quo lucubrationem suam scribebat Eunapius Sardinianus, Augusta Rauracorum non jam civitatis, sed castelli, nomine appellata erat; ast in hoc anno assignando deceptus Argentoratensis professor, hunc auctorem imperatori Gratiano advixisse asserit, quod vir eruditus, si quæ de illo habet Photius Bibliothecæ suæ pag. 169 et sequenti, memoriæ ejus occurrissent, haud scripsisset. Hæc enim sunt Photii verba: Eunapius narrationis initium a Claudii cesaris imperio ducit... desinitque in Honorii et Arcadii liberorum Theodosii tempora, ut tunc historiæ suæ terminum ponat, quando Arsacius, Joanne Chrysostomo exterminato, solium episcopi occupavit. Eunapius igitur non solum Gratiani, verum etiam Honorii et Arcadii imperio usque ad annum 404 advixit, quo, ut Pagius in Criticis, Tillemontius Historiæ Ecclesiasticæ Monumentorum tom. XI, pag. 238 et sequentibus, et postremus operum sancti Joannis Chrysostomi editor tom. XIII, pag. 155 scribunt, S. Joannis in exilium pulsus sedem invasit Arsacius: proindeque isto jam anno, clade aliqua non quidem a Vandalis anno 408 accepta, castellis adscripta erat Rauracorum Augusta. Quo autem anno hanc cladem accepit antiqua hæc civitas, dicere non ausim: cum enim exeunte seculo IV Alemanni continuis irruptionibus Gallicas Rheni oras direrent, facile evenire potuit, ut post Gratiani mortem, imperante adhuc Theodosio, direpta ea fuerit et sub Valentiniani imperio castris annumerata. Hinc huic circiter temporis assignanda est Rauraci clades, Notitiæque provinciarum Galliarum elucubratio.

38 Ut sit, Rauracum variis cladibus exeunte seculo IV et sequenti incipiente imminutum castrisque adscriptum, ex his, quæ habet Schoëpflinus et quæ modo disserui; Basiliam vero ex Rauraci cineribus enatam tunc temporis civitatum jura adeptam et civitatibus in provinciarum Notitia adscriptam fuisse, constat: talis erat utriusque loci status, cum Pantalus, qui pro Christo anno 451 vitam marty-

rio

D

ante annum
408 adscri-
ptæ;

E

F

contra
Schoëpflini-
um, S. Pan-
tulum altri-
to Rauraco

A rio amisit, ad Rauracorum sedem administrandam assumptus est episcopus. Positis angustiis, in quas adducta erat tum Rauracensis civitas, positoque florenti Basilix statu, quid, quasso, Pantalo agendum supererat, nisi ut Rauraco tot et tantis, ut vidimus, calamitatibus attenuato ad Basiliensem urbem diverteret. Imo ut Basilix moraretur, omnino necesse erat, quod his miserimis temporibus sola hæc in Alsatia Superiori exstaret civitas ab Rauraco haud multum dissita, sola, inquam, quæ episcopi sedes evaderet, aut in qua, urbe præcipua olim episcopi sede imminuta, mansionem suam firmaret Pantalus. Qua igitur de causa nunc Basiliensis, nunc Rauracensis antistes vocatus fuerit, non ægre intelligitur.

et quidem ante medium seculi v Basiliæ commorari potuisse; sicque Episcopum Basiliensem appellari concluditur.

B 39 Sed quod silentio prætermittendum non est, quodque, haud difficile advertent Ecclesiasticæ Historix studiosi S. Pantali episcopatum ante seculum quintum medium signari ita necesse est, ut, rejecta hac epocha, omnes aliæ corrue videantur. Si enim illum seculo III aut IV exeunti affigas, Rauraco tunc, ut ex Ammiani Marcellini libro 15, cap. II apparet, inter potiora Sequanicæ provincix oppida annumerato, nulla erit ratio, qua motus S. Episcopus e sede sua Rauraci constituta, Basiliam, quæ nondum civitatis nomen et jus adeptus fuerat, diverteret. Si autem S. Pantalum ecclesiæ Rauracensi præpositum post annum 450 dixeris, tunc urgebit propositum a Schoëpflino argumentum, qua subversis Rheni superioris ripis, direptis et destructis totius Alsatix civitatibus nullum tum fuisse ecclesiæ Rauracensi prælatum episcopum, contendit. Igitur, ut omnia recte cum Rauraci et Basilix statu componantur, hoc unum atque, S. Pantalum scilicet ecclesiæ Rauracensem ante seculum v medium regendam suscepisse, Basiliæque, tum jura civitatum et nomen adeptæ, Rauraco aut subverso aut valde attenuato, mansionem fuisse, dicendum superest. Sicque ruet, tota difficultatum moles a Schoëpflino structa et ex statu utriusque civitatis immerito desumpta: quod magis ac magis perspicuum evadet, ubi de ecclesiæ Rauracensis episcopatus origine et ratione disseruero.

Igitur his omnibus perpensis,

C 40 Tot et tam celebres de Evangelii apud Alsatias prædicatione, seu de tempore, quo fidei lumen, adniventibus viris apostolicis, Germaniæ primæ incolis illuxit, nuperrimis his temporibus habitæ sunt disceptationes, ut quæstionem hanc toties jam a viris eruditissimis tractatam incudi hic iterum reddere operæ pretium non sit. Hic igitur, an primo aut secundo seculo aliqui in Rheni Superioris oris exstiterint Christiani, non inquiram; sed posito, quod his primis religionis Christianæ temporibus fuissent, qui in his partibus Christo nomen dederint, non ideo cætum illum qualemcumque episcopis, presbyteris aut aliis ministris destitutum, ecclesiæ nomine appellandum putabo, cujus primordia apud Alsatias Superiores non nisi seculo tertio aut quarto dumtaxat assignanda mihi videntur. Quod et de plerarumque ecclesiarum origine vulgo asseritur, hoc quoque de ecclesiæ Rauracensis initiis dicere necesse est: incertum omnino tempus, quo Evangelium in hæc Rheni partibus annuntiatum fuerit, nec magis noti viri illi apostolici, per quos ad Christi agnitionem Alsatæ nostri pervenerint: an forte Vesontini epi-

scopi omnium primi, tamquam verbi divini præcones, Rauracensis ecclesiæ fundamenta jecerint? Et si hæc opinio aliqua verisimilitudine non careat, at tamen cum nullo certo innixa sit fundamento, hanc tamquam veram et certam habere nequeo, ideoque, eam intra verosimilium rerum classem reponendam esse, reor.

41 Duo dumtaxat veluti veritati haud dissona mihi apparent: Augustam scilicet Rauracorum in sedem episcopalem erectam fuisse, et hoc quidem ante seculum v; primum ultro fatentur B. Rhenanus, Cointius et bene multi eruditi, nec de illo ullum movet dubium Schoëpflinus ipse, qui passim sedem Rauracensem Basiliam translata fuisse asserit, licet, dum variis argumentis Argentoratensem cathedram deturbare suscipit, iisdem convelli posse Rauracorum episcopatum non animadvertit. Sed dicat, velim, Schoëpflinus (nam illud in primis scire a verem) quibus episcopatum Rauracensem adstrueret rationum et probationum instrumentis, si quis ejus veritatem aut impugnet, aut saltem de illa ali- quod moveret dubium? Nullum omnino exstat, quod sciam, a Schoëpflino adducendum, qui inter fictitios episcopos et Justinianum et Pantalum esse amandandos contendit. Ut sit, cum circa sedis Rauracensis veritatem nulla sit inter eruditos controversia, alterum hoc, scilicet hanc sedem ante seculum quintum erectam fuisse, habeo probandum.

42 Et quidem Rauracorum episcopalis sedis dignitate ante annum 451 decoratum fuisse nemo inficiabitur. Ut quid enim Augustæ Rauracorum sedem affixa fuisset, quæ nedum civitatibus et oppidulis inscripta, sed humi ab Hunnis prostrata, suis obruta ruinis jacebat? Nec etiam ineunte seculo v et sub Honorii imperio illud contigisse dixerim; sapienti enim lege in concilio Sardicensi anno 347 habito, et in synodo Laodicena, anno 324 aut saltem ante annum 400 celebrata, cautum fuerat, ne in castris aut oppidulis, sed in præcipuis civitatibus sedes episcoporum erigerentur. Cum horum conciliorum placita comprimis ad rem meam faciant, verba, quibus concepta sunt, ex Conciliis Labbeanis, tom. 2, col. 653, canone 6 deprompta huc transcribo: Licentia ordinandi episcopum danda passim non est: si enim subito aut vicus aliquis aut modica civitas, cui satis est unus presbiter, voluerit sibi episcopum ordinari, ad hoc, ut vilescat nomen episcopi et summi honoris auctoritas; non debent illi ex alia provincia invitati facere episcopum, nisi aut in civitatibus, quæ episcopos habuerunt, aut si qua tam populosa est civitas vel locus, qui mereatur habere episcopum. Idem habet canon 57 concilii Laodiceni tom. I Conciliorum Labbeanorum col. 1506 et 1514 insertus: Quod non oporteat in villulis et in agris episcopos constitui vel (in vicis et in pagis) sicut legitur in versione Hervetana. Eadem seculo v et sequentibus temporibus, ut ex epistola 87 S. Leonis Papæ in tom. 3 eorundem Conciliorum col. 1393 illata et ex epistola 1 Zachariæ summi Pontificis ad Bonifacium tom. I Conciliorum Gallix, a Sirmondo vulgatarum, pag. 532 edita, liquet, apud Orientales et Occidentales seu Africanos civitatibus nempe dumtaxat sedem episcopi assignandi viguit consuetudo.

AUCTORE
D. A. B.

Rauracorum
episcopalis
sedes

E

non seculo v,
quo Rauracum a barbaris
atenuatum et
castris in-
scriptum
erat,

F

AUCTORE
D. A. B.
sed seculo IV
meato aut
circa erecta
et deinde
Basiliam
translata
est.

43 Proindeque cum Augusta Rauracorum ante annum 404, et num. 32 et sequentibus edocui, civitatum juribus et nomine exuta, non nisi oppidulis seu castellis adscripta fuerit, hinc eam seculo tertio aut quarto, quo in florentissimo erat statu, potioreaque locum cum Bisontio inter Sequanorum oppida obtinebat, in episcopalem sedem assumptam fuisse ex rationibus numeris prægressis adductis patescit. Et vero circa seculum IV medium, ut mox dicturus sum, Justinianus ecclesie Rauracorum episcopus occurrit. An autem primus hujus ecclesie inscribendus sit antistes, dicere non ausim; verum cum primus sacris Fastis insertus, nec alius seculo tertio aut ineunte quarto appareat, nihil obstat, quominus Rauracensium episcopus primus appelletur. His igitur circa Rauracorum episcopatus initia delibatis, jam, quid de Basiliensis sedis origine sit dicendum, haud difficile eruitur. Augusta enim Rauracorum seculi V initio valde attrita et tandem anno 451 ab Hunnis eversa, Rauracorum episcopus Basiliæ, sub Honorii imperio civitatibus annumerata, mansionem potius, quam episcopi sedem, figere decrevit. Qui sedi huic administrandæ seculo VI et VII præfuerunt episcopi Augusta Rauracorum sub suis cineribus consepulta manente, Basiliæ, e suis ruinis tunc exsurgentis, S. Pantalii vestigia secuti, pariter commemorasse videntur. Hinc Rauracorum episcopi a Basiliæ, in quam sedem quasi transtulerant, Basilienses appellari cœperunt; ita tamen, ut in Actis publicis seu in antiquis, quæ supersunt, monumentis, a Rauraco præcipua olim urbe, ubi episcopi sedes fuerat erecta, Rauracenses etiam dicti, donec, deleta Augustæ Rauracorum circa seculum VIII medium nomine, Basilienses solummodo nuncupati fuerint.

Hinc sequentibus seculis
Basilienses
Episcopi appellati sunt.

44 Et illud sat innuit antiquus Basiliensium Episcoporum Catalogus, ex schedis Monasteriensis in Alsatia canobii a Marteno descriptus, Anecdotorumque tomo III, col. 1385 intextus, quem seculo XI, cum Beringerium episcopum ecclesie Basiliensis, teste Sudano Basileæ Sacræ auctore, pag. 167 et sequentibus, prælatum ultimo loco inscriptum exhibeat, contextum opinor. Verba autem hujus Indicis hæc sunt: Walaus, Basileënsis archiepiscopus, sub Gregorio Papa III, qui Romæ juxta veterem Summorum Pontificum Catalogum a Papebrochio vulgatum ab anno 731 ad 742 sedisse asseritur. Ast, verbo illo archiepiscopus utens hujus Catalogi auctor, voce quidem haud recta scripsisse videtur. Walaus enim aut Walanus hic archiepiscopus scribitur, non sane quod tamquam metropolitano episcopo alios sibi subjectos habuerit, seu quod primus omnium sederit Basiliæ antistes, sed quod decessoribus suis, nunc a Rauraco, antiqua episcoporum sede, nunc a Basiliæ, ubi multis abhinc seculis commorabantur, dictis, seculo hoc octavo, deleta omnino Augustæ Rauracorum nomine, Basileënsis fuerit appellatus: in hoc dumtaxat sensu ab Catalogi auctore Walaus, ut videtur, archiepiscopus nuncupari potuit. Nunc de primis Rauracensibus episcopis agendum.

C

§ IV De primis ecclesie Rauracensis episcopis et nonnullis, quibus eorum fulcitur episcopatus, monumentis.

Multis de episcopali Rauracorum cathedra disceptatis, haud parum forte ad historiam sancti Pantalii elucidandam conferent, quæ hic de primis hujus sedis episcopis et de tempore, quo eorum unusquisque hanc ecclesiam rexit, dicturus sum. Verum ut, quod res est, in ipso disceptationis limine edicam, omnia ita sunt seu scopulis referta seu obvoluta caligine, ut de primis ecclesie Rauracensis episcopis inquirenti haud leves undique enodandæ subeant difficultates: nullum fere, quo Justiniani, S. Pantalii et aliorum adstruitur episcopatus monumentum, de quo inter eruditos non suborta fuerit controversia aut instituta dissertatio: quodlibet proinde hic a me, qua par est, diligentia dispungendum occurrit, ut, eo perpensio, lector, qui fuerint ecclesie Rauracensi prælati episcopi, quove ordine in hujus ecclesie tabulis sint reponendi, videre queat. Assero igitur S. Pantalii episcopatu, signatoque ad annum 451 ejus martyrio, initium ducemus ab Justiniano, qui concilio Agrippinensi, anno 346 in causa Euphratis Coloniensis antistitis, ob divinitatem Jesu Christo negatam e sede dejecti, celebrato et tom. II Conciliorum col. 615 vulgato, interfuit, quique suam his expressit verbis sententiam: Justinianus episcopus dixit: Ex epistola clericorum Agrippinensium, nec non et fratrum per singula castra constitutorum, quorum epistolæ et subscriptiones tenentur, cognovimus Euphratam esse blasphemum, qui Christum Salvatorem Dominum nostrum Deum esse negat. Quapropter et ego consentio, illum ab Ecclesia Catholica esse damnatum. Hæc Justinianus, qui in hujus concilii Actorum initio Rauracorum episcopus scribitur.

Episcopis
Rauracensi-
bus primo
loco Justi-
niani, qui
Agrippinen-
si interfuit
synodo, cu-
jus

46 Ast cum non levis sit inter eruditos de hujus concilii veritate controversia, cumque viri non infimæ notæ Acta ejus tamquam suspecta aut etiam supposita habeant, alii autem non minori eruditione celebres ea tamquam vera tueantur, hinc rationes, quibus hujus concilii veritas adstruitur, quasque dilucido ordine proponunt in Dissertatione tertia ad Ecclesie Argentoratensis Historiam prævia Grandidierus, et Byeus in Commentario suo de S. Sanctino Virdunensi episcopo, tom. V Octobris pag. 594 a num. 37 ad 48 inserto, hic quasi summatim expressas typis recudere operæ pretium duxi. Et primo quidem a notis chronologicis Agrippinensis synodi Actis inditis, sermonem auspicor. Notæ hæc sunt, quas transcribo: Post consulatum Amantii et Albini IV Idus Maias. Proindeque post annum 345, quo Amantius et Albinus consules processerant, et quidem, ut opinor, anno 346 die Maii 12 seu feria secunda, in quam secundum tabulas Paschales anno illo XII Maii dies incidebant, celebratum fuit Agrippinense concilium: Nec usquam,

E

veritas hic

inquit

A *inquit Byeus supra laudatus num. 38, pag. 595, in formam, per antiquos Ecclesiae canones pro conciliorum celebratione praescriptam, peccare invenitur; cum autem sic habeat, ac proin ejus Acta, in semetipsis considerata, omnibus omnino, qui in genuinis ac sinceris Conciliorum Actis requiruntur veritatis characteribus sint munita, ut quid ea seu cujus sunt, concilium pro puro ac puto figmento habeamus?*

ex variis
auctoribus
adstruitur

47 *Nec quibusdam Ecclesiae scriptoribus ignotum fuit Agrippinense concilium: illius enim meminere praeter Harigerum Lobbiensem abbatem, qui, teste Henschenio in Commentario suo de S. Servatio Trajectensi episcopo, ad 13 diem Maii coli solito, in confinio seculi x et xi floruit, aut potius praeter Aegidium Aurea-Vallis monachum, qui labente seculo XIII Harigeri lucubrations auxit, ut in libro de Gestis Pontificum Tungringensium, anno 1612 a Chapeavillo edito, pag. 33 et sequenti legere est; Bertharius, qui juxta Dacherium, Spicilegii tom. XII, praefationis pag. 11 et 12 primae editionis, et Francia Litterariae scriptores tom. VI, pag. 154 et sequentibus Episcoporum Viridunensium Historiam circa annum 887 adornavit; Lupus episcopus Catalaunensis, qui, teste Henschenio, Acta S. Maximini Trevirensis episcopi ad 29 diem Maii illustrante, anno 839 advixit; auctor anonymus, qui ejusdem S. Episcopi vitam sub Pipino rege integroque seculo Lupo senior digessit, de quo Francia Litterariae auctores tom. IV, pag. 192: igitur synodus illa a IX seculo imo seculo VIII ecclesiae Gallicanae scriptoribus haud ignota fuit, nec proinde, ut Hartzhemio in Praefatione Concilii Germaniae praevia pag. 22 placuit, seculi IX aut x figmentum fuit.*

contra eru-
ditos

48 *Verum, qui concilii hujus veritati adversantur, Novae scilicet Galliae Christianae scriptores passim, sed praecipue in Episcoporum Coloniensium indice, quem tom. III, col. 622 contexerunt; Callesius Annalium Ecclesiae Germaniae auctor ad hunc annum Schoepflinus Alsaciae Illustratae pag. 344 et sequentibus; et Hartzhemius, qui Concilia Germaniae in unum collegit, hoc uno argumento Agrippinensis synodi fidem impugnant, quod nempe Euphratas ab octodecim Galliae episcopis e sede sua anno 346 deturbatus, anno tamen sequenti inter Catholicos concilii Sardicensis patres occurrat, ita quidem, ut praecipue in tractandis fidei et Ecclesiae rebus partes ei demandatae fuerint, qui ad imperatorem Constantium, ut episcopos ob fidem in exilium trusus ad sedes revocaret, delegatus legitur. Quam difficile porro haec intelligi queant, nemo certe non viderit! Tale est, inquam, quod tamquam validissimum contra Agrippinensis concilii veritatem intorquent argumentum. Etsi etiam illud foret ejusmodi, inquit Byeus pag. 595, num. 41 et 42, ut nulla plane ratione posset dilui, haud illico tamen propterea concilii ejusdem Acta veluti supposititia forent rejicienda. Haec enim, pergit Byeus, ut jam docui, nullam prorsus, si in semet ipsis considerentur, includunt falsitatis notam; nec raro fit, ut, etsi quidem difficultates objectae, quae, ne res quaequam gesta credatur, impediunt, vix ac ne vix quidem solvi posse videantur, mox tamen, si omnia, quae cum re illa conjunguntur, antequam ignorabantur, adjuncta innotuerit, evanescent,*

Quare id quoque, si omnia, quae ad hanc spectant synodum, modoque adhuc ignorantur, adjuncta innotescerent, locum esse sortiturum, existimari haud immerito potest. Ceteras rationes, quibus propositae difficultatis nodum solvere conatur Byeus, in Commentario praedicto lector perlustret, iis enim cum alias addendas non habeam, hic eas tantummodo laudare mihi sufficiat.

AUCTORE
D. A. B.

49 *Sed et ab haeresi Euphratam Coloniensem ad Constantium ab Sardicensis concilii patribus missum vindicare nititur Henschenius ad 13 Maii de S. Servatio num. 2, pag. 210 disserens. Aliquem enim post Sirmondum in nomenclatura urbium et episcoporum errorem irrepsisse probans, addit, quae modo huc transcribo: Liceat nobis, cum venia lectoris indicare, quod arbitremur, aliud nomen quoque in eundem textum irrepsisse, aut falso suppositum a sciolo aliquo aut ab imperito librario longe a vero deformatum; ipsius scilicet episcopi Agrippinensis, ab aliis autem in concilio episcopis forsitan alto silentio involutum, ut fama istius consuleretur, at pro nomine EUPHAXII EUPHRASIVAE aut alio simili perperam scriptum: EUPHRATAE, inquam, viri et eruditissimi et integerrimi, imo quem arbitramur nequitas alterius detexisse, et in ejus depositi locum fuisse subrogatum. Ast, inquit Schoepflinus pag. 335, ingeniosa medicina, quae vulnus non sanat. Enimvero Euphratas ille, qui Sardicensi concilio interfuit, ab Athanasio describitur, ut senio confectus ac singulari constantia et sanctitate conspicuus, quae in Euphratam novum non quadrant. Accedit, quod Acta Servatii, praesulis Tungrensis, Euphratae deposito non alium Euphratam, sed Severinum successorem adscribant.*

E

50 *Huic ultimae difficultati respondet Byeus impugnantis Commentarii praefati num. 43, quem videre lectorem haud pigebit. Nec certe multum urget primum Schoepflini argumentum, mox a me transcriptum; enimvero Euphratam illum Coloniensem episcopum, quem ad imperatorem a Sardicensis synodi patribus delegatum ferunt, eum multis abhinc annis in episcopum fuisse assumptum, non scribit S. Athanasius: sed, etsi ab uno dumtaxat anno huic ecclesiae administrandae electus, cur aetate et moribus conspicuus esse non potuerit, certe non video: talis enim esse debebat, qui Euphratae ob haeresim a sede dejecti locum acciperet, ut virtute et prudentia oves, haereticos veneno infectas, facilius sanaret et ad Catholicam reduceret doctrinam. Miror, quod Hartzhemius sositum jam dudum ex Photiniana haeresis origine deductum, denuo moverit argumentum, cui Sirmondus cum in notis posthumis apud Labbeum, Conciliorum tom. II, col. 1805, tum in disceptatione de Photiniana haeresi, operum ejus tom. IV, pag. 392 et sequentibus inserta, et Pagius in Criticis ad annum 347, num. 5 dilucidum responsum subministraverant. Illorum rationes Byeus suo Commentario denuo intexuit, quas num. 39 et 40, pag. 595 legere non abs re erit. Sed et Callesium Hartzhemiumque, qui synodi Agrippinensis Acta tamquam spuria rejiciunt, hoc argumento urgere mihi liceat.*

F

51 *Inter episcopos numero septuaginta, qui Sardicensi concilio subscriperunt, triginta quatuor e Galliis egressi memorantur, qui contra nova Aria-*

argumentis,
quibus

norum

A norum molimina Catholicum dogma asserturi Sardi-
cam anno 347 conveniant. Porro ex his Galliarum
episcopis viginti quatuor occurrunt, qui concilio
Agrippinensi vocem dedisse leguntur: nomina enim
eorum, licet interdum amanuensium oscitantia vi-
tiata fuerint, eo tamen modo expressa sunt, quo ea
haud difficile dignoscere quis queat: hoc unum
dumtaxat discrimen interest, quod synodo Agrippi-
nensi subscribentes urbium nomina, quibus episcopi
præerant, expresserint, quæ in Sardicensi synodi
subscriptionibus prætermittuntur; Callesius attam-
en et Hartzhemius supra laudatus Præfatione ad
Concilia Germaniæ prævia pag. xxxii et tom. I, pag.
8, episcopos illos, qui Sardicensi concilio interfue-
runt, iisdem omnino sedibus assignant, quibus eos
præfuisse exhibent synodi Agrippinensis Acta, quæ
tamquam spuria aut supposita rejiciunt.

hic respon-
detur.

52 Verum qua ratione quæve auctoritate Aman-
dum verbi gratia Argentorati aut Rauraci Justinia-
num potius, quam aliis civitatibus, sedisse existiment,
qui omnem concilii Agrippinensis Actis fidem detra-
hunt, nec levem quidem scriptoribus, num. 47 lau-
datis, qui illius concilii in suis lucubrationibus me-
minere, adhibendam opinantur? Totam hanc igitur
de concilio Agrippinensi controversiam concludam
Grandidieri verbis a Bye in Commentario prædicto
num. 44 Latine redditis in hunc modum: In hoc ve-
risimilitudinum conflictu nonne pro synodi Agrip-
pinensis Actorum, quæ in semet ipsis conside-
rata nihil, quo suspecta reddantur, exhibent, ac
præterea in totius antiquitatis suffragio majori-
que auctorum numero, ut Petavius animadvertit,
sunt fundata, veritate sententiam ferre oportet.
Cum igitur Agrippinensis synodus anno 346 vere
habuisse locum sit censenda, Justinianum Raurico-
rum episcopum, qui huic interfuisse memoratur,
Rauracensem ecclesiam tum administrasse et circa
medium quartum seculum floruisse, consecrarium
est.

Secundo loco
S. Pantalus.

53 S. Pantalum proinde, tamquam Justiniani
successorem, ante medium seculum quintum eccle-
siam Rauracensem regendam suscepisse, ex superius
dictis eruitur. Nec immerito a quibusdam Basilien-
sis episcopus est appellatus, qui, civitate Rauracensi
circa annum 404 imminuta et castellis tantummodo
adscripta, Basilicæ sedem primus fixisse videtur. Co-
loniam, his miserrimis temporibus migrare coactum,
ibi pro Christo anno 451 mortem tolerasse, innuit
tumulus, anno 1155 aut insequenti effossus, prout
numeris prægressis edocui. Nec aliquem in locum
ejus suffectum fuisse, proinde sedem Rauracensem
multis annis vacasse, ex miserrimo Alsatia statu
conjectare licet. Enimvero, vastata Rheni Supe-
rioris ora, subversis aliis Alsatia civitatibus, Ba-
silia ipsa ad inum in Attilana irruptione redacta,
qui tum regendis ecclesiis præfici potuissent episcopi?
Illud idem in diversis Galliarum sedibus contigisse,
exemplis pluribus in medium adductis in sua Ecce-
sias Argentoratensis Historia pag. 153, tom. I ob-
servat Grandidierus: ideoque duos tantum Raura-
censis episcopos ab anno 346 ad 511 sacris hujus
ecclesie tabulis Justinianum scilicet inscribit, et
Adelphium, quem deinde in Alsatia Historia, quæ
sub prælo sudat, vir eruditus, mihi amicitia conjun-
ctissimus et urbanitate cum primis spectandus, litte-

ris ad me die 28 novembris anni 1786 datis, expun-
gendum esse existimavit. Verum, an merito, ex di-
cendis mox patecet.

§ V. Episcoporum Rauracensium seu Ba- siliensium series.

Aliquam S. Pantalum pro Christo anno 451 enecti
locum statim accepisse, haud mihi apparet; sed
Rauracorum sedem pluribus annis vacasse, ea
præsertim ratione motus facilius crediderim, quod
in Attilana irruptione, tota Rheni Superioris ora
vastata, ut mox dixi, hujusque regionis dispersis
aut ferro mactatis incolis, ipsomet Schoëpflino teste,
nullus tum videatur Rauracensi ecclesie prælatus
episcopus. Nihil mirum igitur, si medio seculo v
elapso nullus Rauracensis aut Basilienis episcopi
nomen hujus ecclesie Fastis insertum conspiciatur.
Tertio proinde loco Adelphius, qui anno 511 primo
concilio Aurelianensi subscripsit et vices suas Ascle-
pio presbytero in concilio II, in eadem urbe celebra-
to, demandavit, inscribendus mihi videtur. Sic
enim habent Adelphi et Asclepii presbyteri subscri-
ptiones, duobus hisce conciliis a Surio editis sub-
nexæ: Adelphius Rauracensis. Asclepius pres-
biter pro Adelphio episcopo Rauracensi. Quibus
fit, ut Adelphius ecclesiam Rauracensem ab anno
saltem 511 ad 533 usque, juxta codices, quos in
duobus hisce conciliis edendis adhibere Surius et
Binius, administrandam suscepit.

55 Verum huic a Surio et Bino acceptæ lectioni
haud consonant codices Pithæamus, Bellovacensis,
Remensis, Corbeiensis et alii, quibus in conciliis
primo et secundo Aurelianensibus edendis se usum
fatetur Sirmondus in Notis Adelphii subscriptioni
subnexis; nec etiam huic concordat Adelphii subscri-
ptio ex apographo, in Bibliotheca regia Pari-
sienis asserto et seculo nono descripto, cujus me-
minit in sua epistola, ad me die 20 Aprilis hujus
anni 1787 data, D. Daniel Labbat, e Congrega-
tione S. Mauri monachus, qui novam Gallia Con-
ciliorum editionem typis propediem daturus est, de-
prompta. Enimvero hic variantes codicum Lectio-
nes, ad Adelphii subscriptionem concilio I Aurelia-
nensi subnexam spectantes et ex Notis Sirmondia-
nis haustas, ut certius de his omnibus judicium
ferre queat lector, juverit subdere. Adelphius eccle-
siae Pictavorum episcopus; ita codex Remensis,
Bellovacensis et alii; Germanensis scilicet et Vati-
canus, in schedis Bollandianis laudati, Ex civitate
Pictavis Adelphius episcopus; Pithæanum vero
apographum, Corbeiese, Regium Parisiense, etc.,
sic habent: Adelphius, de civitate Ratiatica, de
Ratiata, ecclesie Ratiaticæ vel de Rotiate, Ria-
tensis episcopus, quæ verba Ratiata aut Ratiaten-
sis, et similia de Ratiasto, celebri olim apud Picta-
venses civitate, de qua Ptolomæus, intelligenda
esse, existimant vulgo eruditi Sirmondus, Labbæus,
Novæ Gallia Christianæ editores in Episcoporum
Pictaviensium Indice, abbas Belleyus, qui eruditam
de antiqua illa Ratiatensi civitate disceptationem re-
giæ inscriptionum Academiæ monumentis tom. 19,
pag. 722 et sequentibus intextam, edidit, Novæ Gal-

Ecclesie
Rauracensi
per annos
multos viduæ
præficitur
Adelphius,
cujus nomen

duobus pri-
mis Aurelia-
nensibus syn-
odis secur-
dum Suria-
nam et Bi-
niam editi-
onem

liarum

A *liarum Notitiæ scriptor Danvilleus pag. 539 et sequentis et nonnulli alii auctores; ita ut juxta hosce omnes Adelphius Pictaviensis ecclesiæ episcopus, qui, ut apparet, de Ratiatæ aut de Ratiatica civitate in subscriptionibus conciliis inditis, nonnumquam nomen acceperunt, sit inserendus. His positis, in hoc proinde tota difficultatis summa consistit, ut, quæ sit ex Surii et Bini editione, vel ex variis codicibus a Sirmondo laudatis accepta lectio anteponenda, quæve ex his omnibus potius retinenda, hic inquireamus.*

altis merito
preferendam
inditum le-
gitur;

56 Sed primo cum Sirmondo in Notis, subscriptionibus concilio primo et secundo Aurelianensi inditis, subnexis mirari subit, quanta sit vel in ordine ac serie, vel in nominibus episcoporum et civitatum varietas! adeo ut genuinis horumce episcoporum subscriptiones ad nos usque non pervenisse, sed eas pro amanuensium libito aut captu insertas et turbatas esse, perspicuum sit. Porro, ut in sola Adelphii subscriptione immerer, nomen ejus in variis primi Aurelianensis concilii apographis a Sirmondo laudatis aut in Museo Bollandiano repositis, nunc 12, nunc 14, nunc 15 loco legitur; imo et decimum locum obtinet in Collectione Ms. Conciliorum a S. Isidoro Hispanensi contexta, quam ex variis venerandæ antiquitatis VIII, IX, X, XI et XII seculi Ms. codicibus collegit, contulit, castigavit P. Burriel S. J. anno 1755, quamque mihi perurbane domini de Santanders, Bruxellis commercantes, perillustrare permiserunt. Nec minor in civitatum, quibus præfuisse dicitur Adelphius, nominibus diversitas: Suriani enim et Biniani codices Rauracensi civitati illum affigunt, quem varia Sirmondi apographa et codex regius Parisiensis, Ratiaticæ civitatis et Pictaviensis episcopi inscribunt. Quæ demum ex his omnibus codicibus accepta lectio, ut potior, est retinenda? Suriana et Biniana, ut mihi verosimilius apparet, et quidem merito.

57 Quibus in conciliis suis edendis Surius et Binius usi sunt, codices Rauricæ civitatis episcopum affigunt Adelphium, cujus nomen duabus primis synodis Aurelianensibus inditum apparet; nec sane in hoc aliquid veritati dissonum videtur: enimvero Raurica civitas jam dudum in sedem episcopalem erecta fuerat, nec ulla ex Notis chronicis, ut mihi videtur, oritur difficultas; nihil est igitur, cur Binianam et Surianam horumce duorum conciliorum lectionem tamquam sinceram et germanam non habeamus. Sed et in variis codicibus, quibus Adelphius Ratiaticæ civitati, aut de Ratiatæ aut Ratiatensis seu Riatensis appellatur episcopus, legendum esse potius Rauracensis aut de Rauriaca civitate, eo lubentius crediderim, quod hoc vocabulum a sciolis librariis haud difficile in alterum mutari et sic scribi poterit: non enim inter utrumque vocabulum tanta est discrepantia, ut unum pro altero accipi facile et usurpari nequiverit; præsertim cum in membranis temporum injuria partim attritis aut non parum deletis, illæ voces Raurica civitas aut Rauracensis episcopus occurrerint: amanuenses enim, qui aliquam hujus nominis urbem in episcopalem sedem erectam esse non noverant, illa verba Ratiatica, Ratiatensis, aut Ratiatæ, quod pagi alicujus apud Pictones haud ignobilis caput scirent, substituenda esse duxerunt; præsertim si amanuen-

sicque voci-
bus Ratiati-
cum et Rati-
atensis pro
Rauraco et
Rauracensi a
librariis
usurpatis,
Adelphius
C

ses illi, vel ex Pictonum regione oriundi, vel apud Pictones aut non ab eis procul dissiti codices suos descripserint. Ex hoc primo alius, ut videtur, subortus est error: alii librarii verba illa Ratiatica civitas vel de Ratiatæ, Riatensis episcopus in membranis intexta reperientes hancque antiquam civitatem numquam episcopali sede gavisam persuasi, sed eam potius intra Pictaviensis diocesis limites contentam esse edocti, codicibus suis vocabula ista, de Pictavis Pictavorum episcopus, sicut in uno et altero Ms. legitur, inseruerunt. Conjecturis meis haud parum adjumenti attulissent varii Conciliorum editores, si codicum, quos in conciliis suis vulgandis adhibuerunt, nos edocuisset ætatem; forte enim apographa, quibus voces Ratiatica, de Ratiatæ et Riatensis intextæ sunt aliis, quibus de civitate Pictaviensi aut de Pictavis Adelphius scribitur episcopus, antiquiora et melioris notæ esse, illa inspiciens existimassem.

58 Ut sit, subscriptionem Adelphii, concilio I Aurelianensi inditam et ex variis codicibus a Sirmondo memoratis desumptam, qua Ratiaticæ civitatis aut Ratiatensis episcopus dicitur, de Raurica civitate, non vero de Ratiasto antiquo apud Pictones, ut abbas Belleyus supra laudatus probat, oppido intelligendam esse, ex hoc in animum induco: 1º quod Ratiastica civitas in sedem episcopalem numquam fuerit erecta; 2º quod nullus Pictaviensis episcopus, sicuti ex illorum Indice aut ex variis eorum subscriptionibus, conciliis a seculo IV, quo S. Hilarius sedebat, ad nostræ usque tempore celebratis, inditis, ab illa civitate Ratiastica nomen acceperit; quo fit, ut in vocem illam Ratiatica aut Ratiacensis mendum irrepsisse, et eam pro Raurica civitate positam a sciolis librariis fuisse, in animum propense inducam.

59 Ast, inquit cum abbate Bellejo et nonnullis aliis eruditissimis Carnotensibus episcopi, sicuti ex Pithæano codice, in Notis ad concilium I Aurelianense a Sirmondo laudato, apparet, a Dunensi castro nonnumquam vocati sunt, sic etiam Constantinenses seculo VI a Briovera fuerunt appellati: nec mirum igitur, quod Pictavienses a Ratiatica civitate nuncupati fuerint. In nonnullis, fateor, sed inferioris notæ codicibus, episcopus Carnotensis, Aventinus nomine, a Duno castro fuit appellatus, licet in cæteris hujus concilii apographis Carnotensis aut Carnotenæ ecclesiæ dictus fuerit antistes. Ita et Constantinenses episcopi a Briovera in aliquibus apographis, a Sirmondo laudatis, vocati leguntur; verum in quibusdam aliis illud vocabulum Brioverensis aut ex Briovera episcoporum nomini ita adjectum legitur, ut ab amanuensibus insertum statim appareat. Sed et episcopi Carnotenses a Duno castro, sicut Constantinenses a Briovera appellati mihi videntur, quod Dunum et Briovera ad episcopale eorum dominium vel, ut vocant, ad episcopi mensam pertinerent, ideoque in iis plerumque locorum amanitate allecti sedem aut potius commorationem suam haberent Carnotenses et Constantinenses episcopi. Brioveram enim ad Constantinensem antistitem spectasse, dilucidis probat Valesius monumentis Notitiæ Galliarum pag. 98. Dunum autem castrum in episcoporum Carnotensium ditione esse haud obscure innuit Pappoli Carnotensis ad episcopos Parisiis anno 578

D. A. B.
AUCTORE

non Ratiati-
cæ civitatis,
numquam in
episcopi se-
dem erectæ
E

sed quiddam
in contra-
rium ex alia-
rum eccle-
siarum
exemplo

F

congre-

AUCTORE
D. A. B.

congregatos epistola, Conciliorum Gallia tom. I, pag. 350 intexta, qua Papolus eos supplex rogat, ut causam ipsius adversus Promotum, qui, in castro Dunensi episcopus constitutus facultaticulam ecclesiae, quantum in ipso pago esse constat, simili conditione pervasit. Ex nullo autem, quod sciam, instrumento civitatem Ratiatensem ad Pictaviensis episcopi dominium pertinuisse liquet: magnum proinde inter Carnotenses, Constantinenses et Pictavienses discrimen; nulla proin ratio exstat, qua hi a Ratiasto aut Ratiatenses appellari poterit. Sed alia mox exurgit difficultas, quam solvere hic operæ pretium est.

aut ex re-
gum

60 Si ad Rauracensem ecclesiam referenda sint Adelphii subscriptio et quæcumque de illo in duabus primis Aurelianensibus synodis habentur, qui fieri potuit, inquit, ut Rauricæ regionis incolis seu Alsatis superioribus intra Burgundici regni limites comprehensis, Adelphius Rauracorum episcopus annis 511 et 533 conciliis regum Francorum, qui tunc temporis haud parum Burgundionibus suspecti erant, præceptione Aureliæ celebratio adfuerit aut in his presbytero vices suas demandaverit? Hoc autem de episcopis Ratiatensibus aut Pictaviensibus dici nequit; quippe qui in regum Francorum fide procul dubio tum stabant. Ast, Rauracos intra Burgundionum fines seculo vi adolescente, degisse itane perspicuum certumque est, ut nullum de hoc moveri possit dubium? Haud levis enim de illo disceptationis puncto mihi subest dubitatio. Et quidem Schoëpflinus, cui Alsaticæ Historiæ periodi adeo erant perspectæ, non in uno Alsatiæ Illustratæ loco, sed præsertim pag. 226, 227, 626 et sequentibus, Rauracos saltem peracta Attilæ irruptione idque post annum 451 sub Burgundionum regum ditone non exstitisse, evincit.

diversitate
hic opponatur,

61 Ne autem a Schoëpflino disserta hic repetere videar, ex ejus disceptatis hoc agere tantummodo liceat, quod subdo: primo Burgundiones partem Rheno propinquam occupasse, donec ab aliis barbaris et anno 451 ab Hunnis pulsæ sedes suas in Helvetia regionibusque vicinis contraxerint; secundo Burgundionibus sic ab Attila enectis aut fugatis, Alsatiæ Superiorem novos excepisse hospites, Alemannos nempe, qui a multis annis Rhenensibus oris assidentes tandem anno 495 apud Tolpiacum a Clodoveo Magno fusi, in Francorum rege fidem transierunt; hincque Alsatiæ Superior seu Raurarica tellus, quæ Burgundionibus primo, dein Alemannis paruerat, Francorum ditioi fuit subjecta. His positis, quominus Adelphii Rauracensis Ecclesiæ episcopi nomen duobus primis conciliis Francorum regum præceptione Aureliæ annis 511 et 533 celebratis, inscriptum appareat, nihil omnino impedit, sicque ruet difficultas ab regum diversitate contra Adelphium Rauracensem petita.

Rauricæ ec-
clesiæ aten-
dus est epi-
scopus.

62 Episcopis igitur Rauracensibus Adelphius, et quidem, secundum ipsius subscriptionem, tum in concilio primo Aurelianensi tum Asclepii presbyteri in concilio secundo, Aureliæ habito, vices ejus gerentis, quæ ambæ subscriptiones ex Suriana et Biniana horum conciliorum editione acceptæ Adelphium ecclesiæ Rauracensi affigunt episcopum, inscribendus videtur. His eum inscriperat Grandidierus, Argentinensis ecclesiæ Historiam tom. I, pag.

153 contexens, quem dein in Nova Alsatiæ Historia, quæ sub prælo sudat, variantium, ut opinor, lectionum ex codicibus a Sirmondo laudatis desumptarum auctoritate ductus expungendum esse existimavit. Quid de his omnibus sit sentiendum, numeris prægressis sat superque innui. Perpensis proinde, quibus utraque de illius Adelphii sede sententia suffulta est, rationibus, consideratis variantibus, quæ tum ad Episcopi nostri in concilio primo Aurelianensi, tum Asclepii in concilio secundo Aureliæ congregato vices ejus gerentis spectant subscriptionem, lectionibus ex variis apographis seu ab Surio, Binio, Sirmondo laudatis, seu ex codice regio Parisiensi depromptis, Suriana et Biniana editio, utpote correctæ et magis castigatæ antependenda, ideoque retinenda mihi visa fuit. Etsi opposita sententia verisimilitudine aliqua non careat, alteram tamen tamquam probabiliorem amplector. Sed certius aliquid de Ragnacario mihi dicendum occurrit.

63 Licet sola S. Eustasii Luxoviensis II abbatis anno 625 emortui, de quo in hoc Opere ad 29 Martii, Acta Ragnacarii meminerint, in illius episcopatu adstruendo tanta, ut mihi videtur, auctoritate pollent, et nemo iis assensum denegare queat. Enimvero, qui ea scriptis mandavit, Jonas scilicet, in monasterio Bobiensi, a S. Columbano abbate primum Luxoviensi constructo, vitam monasticam professus, ut ipse in Præfatione ad ejusdem S. Abbatis Vitam a Mabillonio Seculo 2 Benedictino pag. 6 vulgatam, innuit, et sicuti ex pluribus locis ex SS. Eustasii atque Atalæ S. Columbani discipulorum Actis, excerptis patet, S. Eustasio advixit. Eum seculo hoc septimo floruisse, passim probant Henschenius ad diem x Martii S. Atalæ Acta illustrans num. 2; Mabillonius, qui ejusdem biographi lucubrationem de SS. Columbano, Atalæ et Eustasio operi suo mox laudato indidit; Franciæ Litterariæ scriptores tom. III, pag. 603 et seqq.; Cellerius denique Scriptorum Ecclesiasticorum Historiæ tom. 17, pag. 657, Jonam, primum S. Eustasii biographum, ac Ragnacario, qui sub Eustasii abbatis Luxoviensis disciplina, virtutibus et scientiis fuit institutus, coætaneum fuisse, indubitatis evincunt argumentis: hincque, quanta ipsi scriptori aut de S. Eustasio aut de Ragnacario ejus discipulo sermonem facienti, fides sit adhibenda, lector ipse haud difficile intelliget.

64 Porro Jonæ, S. Eustasii biographi, verba, qui quæ ad scopum meum faciunt, ex Vita ejus, ab Henschenio edita, num. 7 deprompta, huc transcribo: Fuit namque ejus (S. Eustasii) studium, ut multos sua facundia erudiret. Nam multi eorum, postea ecclesiarum præsules exstiterunt, quorum hæc nomina sunt: Chagnoaldus Lugduno Clavato episcopus, Acharius Veromandorum et Noviomensis ac Tornacensis episcopus, Rachnarius Augustuduni (alias Augustodoni) et Basilie episcopus, Audomarus Bononiæ Taroenensis oppidi episcopus fuit. Ita habent varia eorumdem Actorum apographa, a Surio edita aut Bedæ operibus inserta vel ab Henschenio cum aliis, quæ num. 2 sui Commentarii ad S. Eustasii Vitam prævii laudat, collata; adeo ut in omnibus his apographis aut codicibus Ragnacarius Basilie sedisse, et quidem seculo vii legatur. Unde non mirum,

quod

D

Ragnacarius seculo vii episcopus.

B

B

C

F

A quod Robertus et Sammarthani fratres in sua, quam elucubraverunt, Gallia Christiana, licet ei nullum locum Urstilius in sua Basiliensi epitome signaverit, Basiliensibus episcopis annumeraverint. Et vero cum biographi verba omnino perspicua sint, cumque varia S. Eustasii Actorum apographa, quibus Surius, Henschenius et Mabillonius usi fuerunt, Ragnacarium tamquam Basiliensi ecclesie præpositum exhibeant, qua ratione eis fides denegari possit, non certe video.

Basilie

65 Cointius tamen, qui ad annum 748, num. CIV, Basiliensis ecclesie primordia medio ferme octavo seculo affigit, ne quid suæ opinioni detrahat, Ragnacarium, quem Augustoduni ex ipsius S. Eustasii Vita mox laudata sedisse propugnat, Basiliensibus Evangelium dumtaxat prædicasse, expressis verbis asserit, ita ut Ragnacarius apud Rauracos seu Basilienses episcopum, ut vocant, regionarium seu virum apostolicum egisse dumtaxat videatur. Verum usdem omnino terminis S. Eustasii biographus, Ragnacarium Basiliæ sedisse, scribit, quibus Laudunensibus Chagnoaldo, Noviomensibus Acherium, et Teruanensibus Audomarum prelatos fuisse, edocet: igitur cum illos harum civitatum incolis ex ipsis Jonæ verbis præpositos fuisse episcopos, omnes eruditi et indicum scriptores et ipsemet Cointius arguant et reipsa in terminis perspicuum sit; cur Ragnacarium Basiliensibus episcopis inscribendum non esse, Annalium Ecclesiasticorum Franciæ auctor existimat? Præterea, Augustodunensem episcopum, seculo isthoc VII e civitate sua egressum, ad Alsatas Superiores Evangelium prædicandi causa properasse, vix intelligere queo, cum nec in hac Superioris Rheni parte, nec in monasteriis aut ecclesiis, in vicinia ejus positis, deessent monachi aut alii viri apostolici, qui fidei dilatandæ studio accensi rem Christianam promoverent. Igitur huic cavillationi convellendæ non diutius immorabor.

seu ecclesie Rauracorum præfuit,

C

66 Licet tempus, quo ecclesiam Basiliensem administrandam suscepit Ragnacarius, certo calculo determinari haud queat, attamen cum in schola Luzoviensi sub S. Eustasii II, hujus monasterii abbatis, qui anno 625 vitam hanc mortalem cum immortalitati commutavit, disciplina edoctus fuerit, S. Audomaro, qui Teruanensi ecclesie, juxta Stillingum ad diem 9 Septembris sancto huic episcopo sacram, circa annum 628 præfectus fuerit, et Achario Noviomensium seu Tornacensium antistiti, qui ab anno circiter 630 ad 639 juxta Novæ Galliæ Christianæ scriptores tom. 9, col. 981 pedum hujus ecclesie gessit, adviaerit, eum ecclesie Basiliensi seu Rauracensi circa annum 630 prælatum fuisse, probabili argumento eruere mihi licet. Sed de Ragnacarii episcopatus epocha non tanta est inter eruditos controversia; verum an Augustodunensi ecclesie præpositus fuerit, an Basiliæ dumtaxat sederit antistes, non levi animorum astu disputant eruditi: qua de causa hæc quæstio, qua par est, cura perpendenda occurrit.

nec ideo

67 Varia Actorum S. Eustasii apographa, quibus vel Surius in sua adornanda horum editione usus est, vel de quibus mentionem instituit Henschenius Commentarii sui prævii num. 2, cum passim Ragnacarium Augustodunensi et Basiliensi ecclesie præpositum exhiberent, hinc scriptores eruditione celebres nunc eum aut duabus his ecclesiis aut Au-

gustodunensi dumtaxat prælatum fuisse, asseruerunt. Mediam viam ingressus hagiographus Antverpiensis, aliamque opinionem obviam magis amplectus, S. Eustasii biographi verbis annotatum subnexit, quod huc transcribo: Ragnacarius creditur Augustoduno migrasse Basileam. Et quidem, cum sanctum Virum duas simul ecclesias longo itinerum intervallo dissitas suscepisse administrandas omnino sit a verisimilitudine alienum, eum non nisi dimisso Augustodunensi episcopatu ad Basiliensem cathedram transiisse, hac sola innixus ratione lubentius crederem; ideoque in Henschenii sententiam utpote obviam magis, vissem, ni me rationum momenta, quæ mox adducturus sum, retrahissent.

AUCTORE D. A. B.

68 Et 1° hisce temporibus raræ admodum erant, ab una episcopali sede ad aliam migrationes, vizque, nisi sufficientibus innixæ sint monumentis, videntur admittendæ. 2° Si Eustasii biographi verba attentius perpendas, Ragnacarius eodem tempore Augustoduni sedisse est dicendus, quo Noviomensibus, Laudunensibus et Teruanensibus præfuerunt Acharius, Chagnoaldus et Audomarus; porro si Novæ Galliæ Christianæ tom. IX, col. 511 et 981, Snykenum, qui ad diem 4 Septembris de S. Chagnoaldo multa habuit, Stillingum S. Audomari Acta ad diem 9 Septembris illustrantem, Castellatum in Generali suo Sanctorum Catalogo et Martyrologii Parisiensis auctorem ad 4 diem Septembris et 27 Novembris audias, Noviomensensem ecclesiam Acharius circa annum 630 ad 639, Laudunensem Chagnoaldus ante annum 625 ad 632 et Morinensem Audomarus ab anno circiter 630 ad 670 moderandas susceperunt: proindeque circa idem tempus, id est, ab anno circiter 625 ad 640 Augustodunense pedum gessisse Ragnacarius, qui Chagnoaldo Laudunensi fuit æqualis, videtur. At saltem hic anno 625 aut 630, quo celebratum fuit, ut scribit Labbeus Conciliorum tom. V, col. 1688 et sequenti, Remense concilium, Augustoduni non sedebat, sed Auspicus, qui una cum Chagnoaldo huic synodo interfuit; igitur Ragnacarius episcopis Eduensibus sub hoc tempus non est inscribendus. An autem elapso hoc tempore Augustoduni sederit, ex nullis prorsus mihi liquet monumentis. Sed ad aliud, quod præmonstrant S. Eustasii biographi verba num. 64 recitata, propero.

Augustodunensibus,

E

F

69 3° De ecclesia, cui præerat Ragnacarius, eodem modo loquitur S. Eustasii biographus, ac de aliis, quas Acharius et Audomarus administrandas susceperant: porro, licet succedentibus temporibus Noviodunum et Tornacum, Bononia et Teruanna in diversas episcopales sedes assumpta fuerint, septimo tamen hoc seculo in unam quasi ecclesiam coalescebant, ita ut unam eandemque diocesim uni et eidem episcopo subjectam effecerint: igitur, ut biographo suus servetur loquendi modus, eum de una eademque ecclesia, seu de unica tantum diocesi, cui Ragnacarius regendæ præpositus fuerat, tum ab Augusta Rauracorum, præcipua olim episcopi cathedra, tum a Basilia nuncupatæ, non vero de duabus ecclesiis longo itinere dissitis, diversæque metropoli (neque enim Augustam Eduorum ad Lugdunensem, Basiliam seu Augustam Rauracorum ad Vesontionensem metropolim spectasse, quis ignorat) subjectis, quibus administrandis nequidem par esse poterat unus idemque episcopus, locutum fuisse exi-

uti ex ipso met Jonæ textu

AUCTORE
D. A. B.

stimo. Ne quis isthanc mihi dumtaxat sedere sententiam credat, hic Schoëpflini verba, quibus Alsatia Illustrata pag. 151 eandem proposuerat, hic subdo: Scriptorum, inquit, mediæ ævi quorundam ignorantia factum, ut locum hunc, Augustam Rauracorum quum Augustæ nomen semper retinuerit, Augustodunum appellarent, quod Jonam Bobiensem, S. Eustasii Vitæ scriptorem seculi VII, item anonymum Vitæ S. Agili abbatis Resbacensis in diocesi Meldensi auctorem fecisse video. Proindeque Jonam scilicet et S. Agili Vitæ scriptorem, per hanc vocem Augustoduni non *Æduorum*, sed *Rauracorum* olim præcipuam civitatem intellexisse, haud obscuris docet verbis Schoëpflinus. Sed quod ignorantia factum fuisse autumat Argentoratensis professor, ego amanuensium culpa accidisse opinor.

et variis codicibus a Mabillonio laudatis et Luxovii asservatis constat,

70 Illud evincunt melioris notæ Mss. Cisterciense videlicet et omnia alia, a Mabillonio, ut ipse in notis ad S. Eustasii Acta Seculo II Benedictino pag. 112 fatetur, laudata, in quibus pro Augustoduni vocabulo legitur Augustanæ; cui voci hanc notulam subnectit editor: Sic legendum, inquit, cum Mss., non vero Augustoduni, ut apud Bollandum. Augustanæ nomine intellige Augustam Rauracorum vulgo Augt (prope Basileam, Basle) urbem quondam, hodie in vicum redactam. His a Mabillonio annotatis consonant varii codices in Museo Luxoviensi asservati, quorum notitiam ad me submitit R. P. D. Augustinus Rousseau, hujus archimonasterii Prior, qui litteris, die 6 Januarii anni 1787 datis, illum antiquum codicem labente seculo X, anno circiter 980 aut 990, ut apparet, exaratum, præcipue laudibus extollit; quippe qui ab Adsonè ipso aut saltem ejus ætate, id est, ut docent *Historiæ Litterariæ Franciæ auctores* tom. VI, pag. 471 et sequentibus, exeunte seculo X, creditur scriptus. Huic autem apographo eo major fides adhibenda videtur, quod cum in Luxoviensi monasterio, ab Basiliensi seu ab Augustana civitate haud multum distante, sit confectus, in eo contextendo amanuenses circa Augustanum vocabulum difficiliter in errorem incidere potuerint.

C
est annumerandus,

71 Nec obstat, quod in Acta S. Agili, de quo in hoc Opere ad 30 Augusti, idem error, quo nonnulla S. Eustasii Actorum apographa vitata conspeximus, irrepserit; hinc enim notanda occurrit aut scriptoris aut saltem librariorum oscitantia, qui totum hunc locum ex S. Eustasii Actis excipientes, hanc vocem Basiliæ ad Ragnacarii episcopatum adstruendum cumprimis facientem, et quæ in omnibus apographis legitur, silentio prætermiserint; sicque omnem difficultatem circa Ragnacarii episcopatum apud Basilienses asserendum, ex voce Augustoduni subortam, solvit variorum codicum a Mabillonio cum aliis vulgatorum lectio, et ea, quam ex perantiquo præsertim Luxoviensi codice depromptam mox retulimus.

nec pro Rachone Æduensi episcopo accipiendus.

72 Sed ex illo errore, qui codices, a Surio et Henschenio visos, aut cum aliis collatos aut editos, infecit, alius subinde prodiit, quo scilicet Ragnacarius, pro Rachone Æduensi episcopo ipse acceptus, sacris hujus ecclesiæ tabulis a nonnullis scri-

ptoribus inscriptus est. Cum enim S. Racho, ut ex Actis ipsius, ex Bibliotheca Fouquetiana erutis et ab anonymo sub episcopatu Geraldus I, qui, ut scribunt *Novæ Galliæ Christianæ auctores* tom. IV, col. 374 et sequenti, pedum labente seculo X gessit, contextis, et quæ in suppellectili Bollandiana ad diem 5 Decembris vulganda servantur, S. Racho vitam monasticam ineunte seculo VII apud Æduenses professus et dein in episcopum assumptus, Ragnacario, ut apparet, adixerit, facile contingere potuit, ut propter qualemcumque nominis similitudinem et vitæ genus, quod in diversis cœnobis amplexi fuerant, pro uno et eodem episcopo acciperentur. Ast, ut observant *Novæ Galliæ Christianæ* mox laudati scriptores, Racho omnibus Æduensium episcoporum inscribitur Catalogis, Ragnacarii autem nomen nulli omnino legitur insertum. Verum hæc ad diem 5 Decembris enucleanda manent.

73 Quatuor ecclesiæ Basiliensis seu Rauracensis episcopos per trecentorum annorum decursum prælatos reperimus. Primus omnium Justinianus, cuius synodi Agrippinensis Acta meminerunt. Secundum, si modo episcopum, nomine Pantalum, Basiliæ aut Rauraci umquam sedisse, sepulchralis, de quo supra num. 16 et sequentibus, titulus, in uno, ut volunt, e sarcophagis, Colonia effossis, repertus, sufficenter, quod, ut observo, modo fere ab omnibus eruditus negatur, evictum dat, obtinet locum Pantalus, pro Christo anno 451 occisus, cuius tamen episcopatus et martyrium, nec historicis factis, nec iis, quæ de Rauracorum Augustæ aut Basiliensis civitatis statu habet Schoëpflinus, dissonum quid continet. Tertius Adelphus, cui Rauracensis sedes potioribus rationum momentis, quam Pictaviensis cathedra concedenda videtur. Quartus denique, quem Jonas seculi VII scriptor æqualis, in Augustanorum et Basiliensium, ut ex melioris notæ codicibus patescit, episcoporum numerum intulit, Ragnacarius. Hinc, quam parvus sit episcoporum Rauracensium per tria secula numerus, quantæque fuerint Alsatiæ Superioris clades, facile quis arguet.

74 Nec mirum igitur, quod seculo VII et sequenti per illam Alsatiæ Superioris partem, quæ nunc ad Episcopum Basiliensem spectat, specialem jurisdictionem exercuerit Argentoratensis antistes. Enimvero cum ecclesiæ Basiliensi aut nullus aut pauci admodum præpositi fuerint episcopi, rem Christianam apud Alsatas Superiores promovendi Argentoratensis antistiti, qui in vicinia erat, cura incumberebat; hincque nonnulla monasteria in Alsatiâ Superiori, sed nunc in Basiliensi diocesi posita, variis donarunt prædiis et eis concessa seculo VIII firmarunt Argentoratenses episcopi, sive illius diocesis pars, in qua erecta fuerunt illa monasteria, olim Rauracensi aut Basiliensi episcopo paruerit, sive seculo dumtaxat nono eorum sedi unita fuerit. Hic disceptationi meæ de Rauracensi aut Basiliensi ecclesiæ primordiis nonnullisque ejus primis episcopis institutæ finem imponam. Ubi enim Walai aut Walani tempora attingimus, asserta jam exstat horumce antistitem series. Hujus ecclesiæ historiæ annos difficiles magis ac tenebris respersos emensus, cæteros veris historiæ studiosis perlustrandos relinquam.

Pauci igitur, qui Rauraci aut Basiliæ sederint, antistites;

E

hinc non mirum, quod Argentoratenses episcopi in Alsatiâ Superiori rem Christianam curaverint.

F